

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2/40
 Pentru România și străinătate:
 Pe un an . . . 40— franci
 Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Zrinyi Nrul 1/a.

INSERTIUNILE
 se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

Răspuns lui „Budapesti Hirlap“

de A. D. Xenopol

Organul maghiar din Budapesta, criticând cele două articole scrise de mine în „Românul“ și intitulat „Dreptul istoric al Românilor“, arată că eu aș fi un istoric ce mă întemeiez numai pe închipuiri și pe fantazii, datorite iubirii mele de neam, când susțin, că românii au avut în cele dintâi secole după cucerirea maghiară o sumă de drepturi, pe cari cuceritorii le-au răpit în armă.

Bine înțeles că într'un ziar politic credeam că nu trebuie să fac erudițiune, și de aceea am dat numai rezultatele generale ale cercetărilor mele documentare, căci credeam că dnii dela „B. H.“ cunosc istoria țării lor, cuprinsă fiind și Transilvania, pe care doar o consideră tot de Țară ungurească. Văd însă că m'am înșelat și vreau să le dau în următoarele rânduri o mică parte din studiul istoric, pe care m'am întemeiat pentru a susține, că — pe lângă alte drepturi și așezăminte — românii din Transilvania au posedat în timpuri vechi o nobilime puternică și că participau, nobili și chiar popor, la dietele sau congregațiile comitatense și generale ale Transilvaniei.

I.

Întâia întrebare ce mi-o face „B. H.“ este, că de unde am luat eu, că românii ar fi avut o nobletă? Iată de unde:

În documentul lui Béla IV dela 1247 se vorbește de nobilimea română din țara lui Lythoon-Voevod, numită *Terra lythua*.

Lythoon-Voevod este arătat ca Voevod al românilor și după aceea urmează: „Quod si contra maiores terrae lythua aliqua sententia de sanguinis, effusione prolata fuerat, si qua senserint se gravari, ad curiam nostram valeant appellare.“*) Cerem scuze celor dela „B. H.“ că reproducem citațiile în latinește, cu toate că ne temem că limba latină să le fie tot așa de necunoscută ca și istoria Ungariei. Dar nu scriem ca să-i convingem pe dlor, ci pe cetitori. Din citatul adus se vede că erau în țara românească a lui Lythoon, ce era sub suzeranitatea Ungariei, *mai mari ai pământului*, adică nobili, cari se bucurau de dreptul recunoscut tuturor nobililor din Ungaria, de a apela la curia regească contra sentințelor capitale.

Un alt document, din 1274, ridică pe mai mulți români, între cari pe unul Micu, scris cu ortografie ungurească *Mikou* **) în numerum, coetum et consortium nobilium servientium regalium“, adică la rangul de nobili. Un document din 1360 dăruiește lui Stan, fiul lui Petru „fidelis olahi nostri, quandam possessionem nostram olahalem Felseurouna (Rona de sus) omni eo mere nobilitatis titulo“, adică dăruiește lui Stan, fiul lui Petru, o moșie cu dreptul nobiliar*).

În 1363 găsim pe Petru, vicevoevodul Transilvaniei, că chiamă înaintea sa, „ac universis Kenesis et senioribus valahalibus districtus Hatzag“, pe Stroia și Zayc, cneji

*) Fejér, Codex diplomaticus regni Hungariae, IV, 1 p. 447.

**) ibidem, V, 2, p. 205.

*) Mihali, Diplome maramureșene, p. 42 și 43.

români, pentru a-i judeca. **) În a. 1353 găsim iarăși un document, care vorbește despre un proces tractat „coram nobis et regni nobilibus de comitatu Hunyad ac universis Kenesis et senioribus olahalibus — districtus Hatzag.“***) În 1409 Sigismund, regele Ungariei, dăruiește domeniul Hunedoarei din Transilvania lui Voicu militar al curții regale, fiul lui Sârbu, precum și fiului lui Voicu, Ioan, (Corvin de Huniade, numit Ioan Olahal) precum și fraților lui Voicu: Mogoș și Radul, și unchiului său, alt Radul, pentru strălucitele slujbe militare ale lui Voicu,****) din care document se vede (între altele) că Ioan Corvin de Huniade și — deci — Matei Corvin, marele rege al Ungariei și fala istoriei ungurești, erau români, lucru ce s'ar putea dovedi prin sute de documente, cari toate numesc pe Ioan Corvin de Huniade: „olahal“.

În 1411 se judecă Pypo de Ozora cu nobilii români Farkas Stefan și Ladislau de Mutnok pentru moșia Varu, deci pentru o posesiune nobiliară. Și apoi un document din 1387 citează pe unul Bogdan „Olahus, filius Stephani de Mutnok“ și că acești români erau nobili se vede dintr'un alt document din 1419, care vorbește de „dicti nobiles de Mutnok“).

În 1457 regele Ladislau întărește privilegiile „universorum nobilium et kenesio-

**) Kemény, Knesen und Knesiate in „Magazin für siebenbürgische Landeskunde“, II, p. 300.

***) ibidem.

****) Hurmuzachi, Documente I, 2, p. 462, ibidem I, 2, pagina 627: „Johannis Olahi, filii quondam Voik de Hunyade.“

*) Hurmuzachi, Documente I, 2, pag. 473. Documentul din 1387 ibidem, pag. 300; acel din 1419 ibidem pag. 506.

Viță boerească

de Ion Gorun*)

S'a cutremurat cafeneaua când Mihai Boștină ieșind, a trântit ușa în urma lui. Casierita scoase un țipăt de păuniță rănită, iar chelnerul, după ce se asigură că nu se deranjase nimic dela clanță, se uită dojenitor prin geam. La masa dela care se ridicase tânărul risetele însă nu mai conțeneau. Se potoliau un moment, ca de prea multă oboseală, apoi iar spunea unul o vorbă și veselie isbucnia din nou, nebună. Fiecare avea alt chip d'a și-o esprima. Unul dădea capul peste speteaza scaunului și arunca spre tavan hohotiri de basso buffo, — altul mărunția un chicotit sufocant săltându-și fața congestionată pe brațul sprijinit de masă, — se strimba ici unul cu lacrimi în ochi, de n'ai fi știut, să-l fi văzut singur, dacă ridea sau plângea, — dincolo altul dădea din mâini înecându-se, parcă ar fi zis într'una: „lăsați-mă! lăsați-mă!“

Obiectul acestei ilarități desordonate se despărta în vremea asta cu pași dârji și oțărâți, pe calea victoriei. Capul ridicase mândru, și privia drept și sfidător înaintea lui, fără să fixeze pe nimeni. Totuși lumea, puțin curioasă cum e pe la noi, nu prea-l băga în seamă; rareori câte un trecător întorcea capul aruncând o privire distrată asupra acestui ciudat tip, care trecea, așa de țan-

toș, macar că talpa ghetelor îi fleșcăia la fiecare pas, trădându-i starea de deteriorare înaintată a pingelelor.

Era seară, și nu se puteau vedea bine și celălalte lipsuri ale toaletei tânărului boem; pălăria verzue și năclăită, hainele roase pela cusături și stălucitoare la coate și la genunchii ieșiți, într'un cuvânt — de ce să mai repetăm această descriere consacrată? — Mihai Boștină era în acel moment modelul cel mai perfect al unui jerpelit. Dar dacă l-ai fi îmbrăcat în costumele cele mai luceose, într'un costum de strălucit cavalier medieval sau într'unul de voevod conducător de oști, n'ar fi putut pași cu multă măreție și încredere în sine.

Era fiindcă pe dânsul nu-l îmbrăca atât croitorul sau negustorul de haine gata, cât fantazia lui pururea în mișcare, douăzeci și patru de ceasuri pe zi; — da, fiindcă între vis și viață la dânsul aproape nu era deosebire decât de atitudinea orizontală sau verticală a corpului; — cum nu putea să peroreze toată vremea în picioare, era nevoit uneori să se și așeze, — dar la Mihai Boștină a sta strâmb nu înseamnă nici odată și a judeca drept.

Îl îmbrăca fantazia cu adevărat în haine de cavalier medieval sau de voevod conducător de oști. De unde-i venise, nu se prea știa. Spunea el așa uneori despre niște hrisoave, peste cari ar fi dat într'o vagă colecție de documente și unde numele voevozilor de Boștină ar fi strălucind ca victori făptuitori în războaie și împărțitori de drep-

tate în vreme de pace; dar nici hrisoavele anume, nici faimoasa colecție, nu le văzuse nimenea vr'odată.

Ce-are a face! tocmai această împrejurare era care da avânt și ațătare tot mai întetită închipuirii inferbântate a tânărului Mihai. Acum ajunsese să dovedească, cu o fantastică genealogie, în care Ruxandele descindeau din Iliasi și Bogdani din Despina, cum el se trăgea în viață dreaptă din Mușatini, putând să-și urmărească spița neamului până la Alexandru cel bun și mai sus.

Nu trebuie mai mult ca să înțelegem acuma și ilaritatea tovarășilor batjocoritori, și supărarea nobilei odrasle luate peste picior cu înrudirea lui — „ți-ar veni așa ca un unchiu al șaptesprezecelea“ — cu Ștefan cel Mare.

— Ce boi! se gândi Mihai amintindu-și cu dispreț de acele glume nesărate; unii ca aceștia au făcut să degereze și zimbrul din stema Moldovei...

Apropierea i se păru atât de nimerită, în cât un moment fu ispitit să se întoarcă și să le-o strige din ușa cafenelei... Dar în același moment era cât p'aci să dea peste țigara aprinsă a unui domn elegant, ce tocmai ieșea, șuerând și bine dispus, dintr'un restaurant la modă.

În momentul următor, îl salută până în pământ. Domnul bine dispus se opri și se uită lung. Figura zămbitoare a tânărului îi spunea ceva vag. Apoi deodată își aduse aminte.

Ospățul copios, vinurile alese, îi deschiseră și baerele inimii, dispunând-o spre milă și mărinimie.

*) Din volumul de nuvele „Lume necăjită“ ce va apărea zilele acestea în editura Institutului „Minerva“ din București.

rum nec non alium *valahorum* in districtibus Lugos, Sebes, Mihold, Almas, Karasofii, Balgafii, Komiattii et Illed, quod ipsi in confiniis regni nostri collocati, in custodia et tuitione vadorum Danubii contra Crebros incursus Turcarum**)", adică tuturor nobililor români din districtele Banatului, cari apărau vadurile Dunării de deseale năvăliri ale turcilor.

Alt document din 1442, conține dănia lui Vladislav, regele Ungariei, făcută românilor Stefan și Mihail din Crăciunești, „more et ad instar ceterorum *valahorum* in dicto comitatu maramorisiensi possessiones habentium***)", adică le dăruiește moșiile în felul cum se posedau ele de români în Maramureș. Se știe însă că posesiunea de moșii era un drept nobiliar.

Am putea urma așa cu sute de documente, cari dovedesc toate prezența unei nobilimi vechi și număroase în Banat, în Maramureș și în Transilvania, dar ne mulțumim cu puținele citate aduse, la cari am fi curioși să vedem ce va răspunde învățatul organ ungueresc „B. H.“

Adunarea dela Mureș-Ludoș

Șiragul frumos al adunărilor poporale inaugurate de curând, s'a îmbogățit cu o mărgea nestimată, cu o perlă dintre cele mai frumoase, cu mărețata adunare ce s'a ținut ieri la Mureș-Ludoș.

Comitatul acesta de însemnătate istorică pentru noi români, care ne-a dat falnicii noștri eroi ai luptelor noastre pentru desrobire, nu putea să tânăscă vreme lungă în starea aceea de apatie, la care se părea condamnată în timpul din urmă, de vitregia sortii. Eram siguri, că curentul de premenire va străbate în curând în acele câmpii. Și iată azi avem fericirea să înregistrăm, cea mai populată, cea mai însuflețită și cea mai frumoasă adunare care s'a ținut vreodată prin părțile acelea.

** Maniu, Disertație istorico-critică, 1857 pag. 541.

*** Mihali, l. cit., pag. 314.

Bietul Boștină Mihai! Nu fusese băiat prost în școală, dimpotrivă, totdeauna printre cei dintâi, ager și silitor. Și iată, ce folos! Trecuseră ani de când făcuseră împreună bacalaureatul; el, Radu Calomfirescu, om bogat, luase de formă o licență în drept ce nu-i era de nici un folos, căci deputat se alegea el și altfel; pe când acesta, trebuia s'o ducă greu al naibii; și îmbrăcămintea, și fața palidă, și ochii infrigurati, asta o spuneau.

— Ei, Boștină, tu erai? se hotărî Radu trecându-i brațul prietenește pe subsuoară. Dacă n'ai altă treabă, aide cu mine să mai stăm de vorbă.

Pleacă alături, amestecându-se prin lumea care la ceasul acela mișua pe trotoare; Calomfirescu observă câțiva prieteni cari zărindu-l într-o companie atât de curioasă, trecând pe lângă dânsul evitan să-l salute... — A, ba! inimi seci, îngâmfati ridicoli, pentru cari totul nu era decât spoiala, aparența, zorzoanele! Nu, nu; — el, Radu Calomfirescu de și de obârșie de zece și de o sută de ori mai nobilă ca a acestora, nu era ca dânsii; el era democrat, cu toată înfățișarea lui de tânăr boer chiabur, nu era mândru cătuși de puțin, — și iată dovada!

Cu toată înfățișarea lui de boem jerpelit, Mihai Boștină însă nu era democrat de loc, — și era cât se poate de mândru d'a trece prin vulgul acesta alături de un urmaș al Basarabilor. Sângele lui de Mușatin îi curgea mai viu prin vine, se simțea ridicat la rangul lui adevărat de nobletă, și n'ar fi dorit altceva de cât să-l poată vedea astfel „boii“ aceia dela cafenea.

Poporul din acest comitat a grăbit să asculte fruntașii neamului veniți din depărtați mari, ca să-i înroleze de ostași vrednici, credincioși și devotați ai stindardului național. 4000 de oameni și mai bine au venit să cunoască scopul luptei îndârjite, ce o duc fruntașii de multe decenii fără alt sprijin, decât credința lor neclintită, decât fanatismul lor sfânt în iubirea de neam. Și strălucirea ochilor lor și tunetele de urale ce se ridicau asaltând tăria cerului ne mărturisesc, că cei 4000 și mai bine, au înțeles glasul generalilor, au înțeles chemarea la luptă pentru existența neamului românesc, — și de acum înainte cei ce poartă steagul în lupta sfântă pentru drept și egalitate vor putea avea mângăierea, că milioanele la spatele lor le înțeleg opintirile și în ori-ce clipă sunt gata să stoarcă izbânda falnicului stindard al partidului național.

Adunarea, dintre cele mai mărețe, din seria adunărilor anului acesta de muncă, o deschide cu un avântat și frumos discurs, președintele clubului național comitatens

d. dr. Emil Cormoș Alexandrescu.

Constată cu multă plăcere, că chemarea plină de dragoste a avut răsunet și plaiurile istorice ale Turdei și-a trimis copiii desmoșteniți până azi, sub steagul falnic al partidului național. Tot sufletul românesc, care bate pentru neamul său, a grăbit azi la Ludoș, să asculte poruncile statului major, ca astfel gata de lupta ce ne stă în prag, să izbândească dreptul de a înrăuri ocărmuirea țării...

Am venit — zice d-sa — să cerem drept de vot pentru fiecare cetățean al patriei noastre fără de noroc, fără nici o restricțiune. E nedreptate să se lipească de vot un om din cauza, că nu știe scrie. Este doar scrisoare mai frumoasă, decât brezdele ce le trageți cu plugul în țărâna vârtoasă, cu sudoarea feței voastre? Nu e scrisoare mai grea decât orice scrisoare cu pana, când voinicul român cu pana de argint a coasei sale șerpind doboară la pământ lanurile de grâu? Nu e scris și cetit zângănitul ciocanelor grele, ce smulg din pântecul pământului, sau din labirintul fabricelor uriașe, totatătea moderne iaduri pământeste?

Da, din pieptul larg al acestor fabrici colosale se rostogolește în valuri formidabile fumul negru, asaltând cerul și cerând drepturi egale tuturor popoarelor patriei noastre.

Au și putut să-l vadă, căci până târziu după miezul nopții ciudata păreche de prieteni a colindat toate localurile de noapte mai cunoscute. Generalitatea lui Calomfirescu se pornise ca o cască; atâta șampanie ca în seara aceea nu mai băuse Boștină în toată viața lui de până atunci; dar nici atâta genealogie boerească nu mai făcuse.

Tânărul boer îl ascultă măgulit; căci oricât de democrat ar fi cineva firește că n'are să i se socotească drept un cusur o origine ilustră. Ba aceasta îl obligă și mai mult; bineînțeles însă că, în definitiv, numai meritul personal are să conteze...

Aș! Urmașul Mușatinilor nu-i lăsa nici atât. Cu gesturi largi, cu intonații trufașe, vorbea despre deosebirile atavice dintre om și om, despre selecțiune, despre virtuțile moștenite și despre o serie întreagă de alte teme de acestea, pe care avea de gând să le sintetizeze într'un vast studiu, menit din seara aceasta să fie dedicat ilustrului vlăstar al Basarabilor.

Erau binișor tocmii, când se sculară înfășurât să plece. Calomfirescu nu voi cu nici un preț să-l lase pe Boștină. Aproape cu sila îl urcă într'o birje și-l duse acasă la dânsul.

Servitorul, care le deschise făcu ochii cam mari, dar poruncii stăpânului, nu se putea împotrivi:

— Să-i pregătiți domnului odaia cea albă; și mai repede!

Indicând astfel, domnul Cormoș-Alexandrescu, scopul adunării, salută corifeii partidului, pe intelectuali și poporul, care a grăbit în număr atât de frumos la adunare și dă cuvântul venerabilului și de toți iubitului președinte al partidului național

d-lui Gheorghe Pop de Băsești.

Salutând cu dragoste pe cei prezenți, domnișia ține să accentueze munca desinteresată și demnă de toată recunoștința, ce o depune comitetul pentru deșteptarea poporului românesc, al cărui reprezentant legal este. În lupta mare ce a inaugurat-o statul major al poporului român, comitetul național, nu cere și nu așteaptă nimic, decât bună credință și înțelegere din partea poporului.

Nu poate să nu amintească de data asta, lipsa de unitate ce s'a vădit și mereu se observă în lupta noastră națională. Crede însă, că această unitate va fi realizată încurând.

Relevă apoi legalitatea și îndreptățirea luptei partidului național, care are de bază a existenței sale un program politic, frumos, liberal și democrat, ce nici eel mai vajnic dușman nu-l va putea excepționa, intrunind toate condițiile pentru a duce stindardul la izbândă. Chiar și cel mai jignitor punct al programului nostru, față de ideea himerică de stat unitar maghiar, este o dorință justă și foarte modestă. Se poate închipui, doar, o mai modestă pretențiune; decât să așteptăm dela oficianții statului cunoașterea limbei române?

Înșirând apoi multele nedreptăți ce își au cauza în ignoranța funcționarilor din ținuturi românești, față de limba românească, promite, că câmpia Ardealului, și peste tot comitatul Turda-Arieș, ce se bucură de un trecut național, glorios, va avea deosebita considerațiune a comitetului partidului național.

(Poporul aplaudă delirant, îndelung. Venerabilul nostru președinte adânc mișcat cedează locul)

d-lui dr. Teodor Mihali.

Fraților! Azi trăim vremuri grele, dar de mare însemnătate pentru câștigarea drepturilor popoarelor desmoștenite. La anul 1848, când s'a purtat lupta înverșunată pentru libertatea și egalitatea popoarelor, noi ce am dobândit? Atâta numai, că bietul nostru popor legat de glie a scăpat de jugul jobăgiei, guvernarea țării însă a rămas tot în mâna claselor privilegiate, în mâna grofilor și baronilor.

Dela anul 1848 până la anul 1867 înaintașii noștri au purtat lupte grele pentru câștigarea și asigurarea drepturilor de libertate și egalitate a neamului românesc. Durere însă aceste lupte n'au avut rezultatul dorit, căci la anii 1867 și 1868,

În odaia cea albă, Boștină stă întins pe spate în patul moale și parfumat.

Lampa de pe măsută aruncă o lumină vie într'un cerc, care cuprinde jumătatea de sus a patului și scaunul pe care zac în neorânduială straietele, nedemne de dânsul, ale tânărului Mușatin.

Dar el vede mai mult cele ascunse în penumbră, vede covoarele scumpe, mobilele masive, cadrele prețioase de pe pereți, — vede luxul sever ce deosebește un interior cu adevărat boieresc de unul care ar caracteriza frivolitatea și lipsa de gust a unui parvenit.

Pipăe cu degetele fierbinți, plapoma de mătasă, și se dă cu totul moleșelii voluptoase care-l cuprinde. Aici, iată, aici ar fi, aici este el la locul lui. Așa întocmai, cum închipuirea-i prefăcea și îmbrăca adesea mansarda-i sărăcăcioasă, așa erau aci toate, — de pare-că le-ar mai fi văzut odată, cândva, aveau.

Da, trebuie să le mai fi văzut. Dacă nu în existența aceasta, în alta anterioară. Le-a văzut cu ochii străbunilor, cari trăiesc în noi și se deschid uneori ca să privească prin ochii noștri. Nu, nimica nu-i era străin aici, totul îi era familiar, ca acasă, — întors acasă după o pribegie nenorocită, fără rost, o pedeapsă a sortii pentru cine știe ce păcate...

Mihai Boștină stinse lampa, și întunerecul și visele-i se populară de apariții, — o mare adunare de boieri veliți, printre cari împărția, mândru și fericit, străngeri de mâni ceremonioase.

s'a înfăptuit constituția statului ungar, fără ca prin legile de atunci să se asigure drepturile popoarelor nemaghiare, cari constituiesc și susțin în mare parte aceasta țară. Ce e drept în legea adusă pentru egala îndreptățire a naționalităților nemaghiare se zice, că aceasta egală îndreptățire să fie respectată. Cu părere de rău însă trebuie să constatăm că această lege nici odată nu s'a respectat. Ba mai mult — de atunci s'au făcut o mulțime de legi și s'au dat ordinațiuni din partea guvernelor, cari sunt în contradicție cu această lege fundamentală și cari despoaie naționalitățile nemaghiare de toate drepturile, cari le-ar asigura existența națională. S'a dovedit deci, că legea de naționalități s'a adus numai pentru ochii lumii și se mai susține în vigoare numai ca guvernele maghiare să aibă o scuză în fața lumii civilizate, când presa străină și politicianii de renume european își ridică glasul lor pentru apărarea noastră și a celorlalte popoare nemaghiare lipsite de cele mai elementare drepturi de existență națională.

În decursul vremii, s'a ivit necesitatea unui program politic bine cristalizat pentru a duce o luptă mai unitară. În acest scop vedem în anul 1881 întruniți fruntașii noștri în Turda, centrul acestui comitat, sub prezidiul fiertatului dr. Ioan Rațiu. Aici s'a primit cu mare însuflețire și unanim, propus fiind de iubitul nostru președinte Gh. Pop de Băsești, programul partidului național român, care cuprinde în sine toate pretențiunile juste și legale ale poporului român din Ungaria și Transilvania și totodată s'a proclamat cu entuziasm solidaritatea națională.

Acest program politic este bazat pe marile principii de *egalitate, libertate și frățietate*, — deci este în deplină consonanță cu toate interesele binepricepute ale patriei și ale dinastiei noastre.

Un popor care ține la demnitatea sa națională trebuie să respecte disciplina de partid și să țină cu sfințenie la principiul solidarității.

Istoria trecutului este vie dovadă, că cauza tuturor nefericirilor neamului nostru a fost desbinarea între frați.

Fraților! Scopul nostru cu aranjarea acestor adunări este, să arătăm poporului nostru frumoasele principii din programul partidului național și să vă înrolăm pe toți sub steagul partidului nostru.

Fraților! D-voastră ați observat de bună seamă, când în zilele de toamnă păsările călătoare pleacă dela noi în țări mai calde. Ele se pun în rând și după călăuza din frunte, formând 2 șire, ca astfel să poată străbate mai ușor aierul în sborul lor și veți fi observat și aceea, că dacă aceste șire se sparg se produce între ele o vâlmășală și toate tipă dureros, vai! vai!

Așa se întâmplă și în viața popoarelor.

Dacă acele se grupează, ușor trec greutățile, ce se ivesc în cale, dacă însă popoarele sunt desbinate, dacă unii dintre frați merg în stânga și alții în dreapta, nu mai pot înainta spre scopu-

Radu Calomfirescu se deșteptă a doua zi de dimineață cu o strașnică durere de cap. Sună plictisit, și abia când văzu mutra ciudată a servitorului, își aduse aminte.

Se simți oareșicum rușinat, — înaintea slugii însă încrunță din sprâncene.

— Ei ce e, ce te sgâiești așa?

— Coconășule, să vești, — boerul cu care ați venit aseară n'avea galoși, macar, că și la ghetă, abia li-se mai ține talpa; a murdărit toate covoarele, să vești... Și hainele, când am vrut să i-le curăț, mi-a fost frică să dau tare cu peria, că sunt putrede... Eu nu știu, să iertați, ce fel de boier o mai fi și ăsta...

— Și acu ce face?

— A cerut să-i aduc cafeaua la pat, dulceturi și apă rece... Dar nu știu...

Radu Calomfirescu își strânse fruntea înfierbântată în palme. Din toată buna dispoziție de aseară nu mai rămăsese decât mahmureala, fumul amețitor și usturător al atâtor băuturi și al atâtor discuțiuni... Boștină! Cine dracu i-l scosese în cale?...

Se strâmbă cu scârbă și cuibărindu-se iarăși sub plapomă, strigă servitorului care aștepta la ușă cu un aer de nehotărare:

— Dă-l afară!

rile lor — spre lumină și libertate, zadarnic dau alarmă și tipă călăuzele, dureros, — deși și popoarele, ca și călăuzele, în această frământare fără rost strigă și tipă de durere.

Din acest exemplu atât de firesc vă puteți convinge că azi interesul bine priceput al ori-cărui român, pretinde să fie înrolat sub steagul național român și să țină cu sfințenie la solidaritatea națională.

D. Teodor Mihali trece apoi la alt șir de idei, schițând situația politică actuală și accentuând îndeosebi faptul, că partidele politice ungurești nici odată nu vor renunța la revendicările lor naționale, întru toate împrejurările năzuind să asigure drepturi cât mai largi limbei maghiare. Chiar și divergențele dintre partidele actuale sunt mai mult o manevră diplomatică a politicienilor maghiari, ca să poată exercita presiune asupra cercurilor politice din Viena, pentru a stoarce concesiuni cât de mari în favorul claselor privilegiate și a elementului maghiar. Între asemenea împrejurări deputații și comitetul național au înțeles de cu vreme, că nu pot conta în lupta pentru drepturi decât la sprijinul poporului românesc. (Poporul răsplătește oratorul cu ovații entuziaste, ce nu voiau să se sfârșească).

D. dr. Gavril Tripon.

Fraților,

Vă aduc salutul acelor frați de pe malurile Someșului, cari ca și voi robesc sub legi, cari nu sunt făcute nici pentru binele lor, nici pentru al altor frați ai voștri. Voi cei mulți, poporul, nu sunteți nici-odată întrebați de durerile voastre. Voi lipsiți de acolo, unde se făuresc acele legi, la cari țineți cu sfințenie fără să fi jurat vre-unul dintre ai voștri a le cinsti și mai cu seamă fără ca în ele să fie însemnat și vre-un pas de-al vostru. Trebuie să știți, că puterile într'un Stat sunt, capul țării, autoritățile și poporul.

Din aceste puteri, însă, poporul împlinește cea mai grea datorie.

Dacă în țară intră o armată străină, poporul trebuie s'o oprească cu pieptul, și aceasta datorie și-a făcut-o cu cinste totdeauna. Și-apoi sângele vărsat fără cruțare de atâtea-ori pe câmpul de luptă va pretinde pentru zilele senine — drepturi și acele drepturi ni-le va da un vot universal.

Acele drepturi la cari vreți să ajungeți prin votul universal trebuie să le pretindeți cu atât mai mult că, și în timp de pace voi sunteți aceia cari plătiți din greu atâtea slujbe și spese. Și aveți un drept mai mare decât a pretinde legi ce vi-se cuvîin după sacrificiile ce faceți, anume: *dreptul de a lua parte la facerea legilor*.

Pentru voi votul universal e acela, care vă dă puterea, de a trimite oameni cari cunosc durerile voastre, acolo, unde ele se spun de atâtea vreme, fără a le înțelege cineva. Numai frați de-ai noștri vor putea înțelege acele multe dureri.

Dreptul de vot de acum e o rușine a veacului. Din 100 de cetățeni ai acestei țări, cari la fel se supun datoriei, abia 10 au dreptul de vot și astfel un popor numeros ca al nostru trimite în Casa țării 5 dintre ai săi ca să ducă plângerile lui.

Mai departe oratorul combate pe acei, cari leagă dreptul de votare de știutul scrisului și cetitului.

Spune că sârăcul ce nu știe scrie și ceti e un fiu tot așa de bun al patriei ca oricare altul, căci pentru a fi bun soldat și a plăti atâtea dări grele nu este de lipsă să știe scrie și ceti.

De încheiere spune că a venit în numele înfrățirii în gânduri, prin ce numai putem săvârși, munca grea ce avem să facem pentru ridicarea noastră a tuturor. Și această adunare frumoasă e dovada cea mai mare, că este o înfrățire, o solidaritate românească în țara noastră.

Sub impresia însuflețitoarelor cuvinte — adunarea a jurat credință steagului nostru național.

D. dr. Ioan Sâmpălean.

Se adresează țăranilor numindu-i „copii ai nimănui”, pe acei cărora azi numai datorii li se impun, fără ca ei să poată aștepta vre'o răsplată dela împlinirea acestora. Ei se lipsesc de o meritată răsplată pe care în alte țări supuși credincioși

în împlinirea datoriei, cum sunt ei, o primesc dela stat ca pe o veche și nediscutabilă datorie a acestuia.

Această răsplată ar fi grija ce trebuie să li se poarte pentru cultura și bunăstarea lor din toate punctele de vedere. Mai mult decât atâtea, însă ei sunt lipsiți de elementarul drept de a-și purta singuri acea înaltă grijă.

Copii ai nimănui — acum — prin introducerea votului universal vor fi și ei copii ai cuiva.

Acea zi fericită și mult așteptată de orfani, nu e departe, iar până la sosirea ei roagă poporul să-și iubească: *biserica, școala, limba și portul*.

Dr. Victor Onișor.

Vorbește despre proiectele militare. Feudalii și guvernul de azi voesc, ca armata să o prefacă într'o fabrică de maghiarizare. „Noi în fața acestei năzuințe trebuie să ne întoarcem privirea către tronul împărătesc și să zicem Majestății Sale: „Impărate, împărate, fă-ne și nouă dreptate!”

Dlui Onișor între uralele prelungi îi urmează apreciatul avocat d.

dr. Romul Bolla

D-sa face teoria votului universal, egal, secret, fără de restricțiuni. Cu mândrie constată, că programul național din 1881 a luat în punctul 6 câștigarea votului univesal într'o vreme, când asemenea postulat se părea aproape irealizabil; atunci când în aceasta țară nici pomenire nu era de un atare drept politic.

(Tocmai când sfârșește d. Boilă, apare deputatul Șt. C. Pop. Sosirea d-lui stârnește repetarea uralelof).

D. dr. Șt. C. Pop

care a sosit la Ludoș în cursul adunării a rostit, întâmpinat cu vii aclamațiuni de popor, cam următoarele:

Am venit din departe, cu drag la poporul din aceste părți ale comitatului Turda-Arieș, cari le cunosc de mult. Cu păsurile și neajunsurile românimii din aceste părți m'am ocupat cu deamănuntul.

Acest comitat are cele mai frumoase pagini în istoria luptelor noastre crâncene, purtate pentru desrobirea țăranului român.

De aici, din sânul țăranimii s'a ridicat, încă înainte de epoca revoluțiunii franceze adevărați eroi, cari și-au jertfit chiar și viața, vrând să sfarme lanțurile iobăgiei, și tot aici s'a născut și eroul epocii glorioase din anul 1848.

Se cuvîine dar, că întreg neamul românesc și mai ales stegarii săi de astăzi să se închine cu evlavie acestor umbre mărețe. Trebuie să purtăm grija acestei țăranimii, din care a răsărit atâți eroi.

Relevă apoi cu bucurie și satisfacție că și în acest comitat s'a făcut organizarea partidului, îndeplinindu-și clubul comitatens cu vigoare și zel datorită față de neam, și spre mulțumirea comitetului central executiv.

Îndeamnă poporul să aibă deplină încredere în conducătorii săi, cari ca și până acum, cu dragoste și jertfind își împlinesc datoria lor față de neam.

Contrarii noștri își dau toată silința să discreditaze pe conducători în ochii voștri, căci mai ușor să risipește turma — fără păstori.

Tratează pe larg, pe înțelesul poporului, chestiunile puse la ordinea zilei: proiectele militare, votul universal și proiectul de buget.

Arată, că proiectele militare reclamă nouă jertfe în bani și sânge, cari abia le mai putem suporta, iar din punct de vedere al intereselor noastre naționale, se comite un adevărat atentat față de existența noastră națională. Trebuie să protestăm din răspuneri contra acestor proiecte. Chestia votului universal a fost lămurită și explicată de alți vrednici oratori ai acestei adunări.

Urmează deci a vorbi despre proiectul de buget. Dela anii 1870 când suma totală a bugetului a făcut 100 milioane până astăzi, când face 1852 milioane, întrucât s'a egalizat suportarea sarcinilor și plățirea dărilor?

Mai că, întru nimic! Și atunci și astăzi cea

mai mare parte o plătește țărănimea lipsită de drepturi.

Contingentul militar s'a ridicat în mai multe rânduri și acum iarăși vrea să-l ridice cu 40.000 de feciori. Și toate aceste jertfe le aduc masele desmoștenite.

Gospodăria averii statului, e întocmită de-a dreptul pentru neîndreptățirea și nimicirea naționalităților. Milioanele stoarse dela naționalități se întrebuintează aproape exclusiv pentru promovarea intereselor rasei maghiare.

Intre astfel de împrejurări datori suntem a ne strânge rândurile, ca să putem lupta cu succes față de dușmanii noștri.

Acum când ni se cer nouă contribuiri de dare și un mare contingent de soldați, e timpul suprem și cel mai potrivit prilej de a pretinde acordarea drepturilor politice pe seama naționalităților. Mulțumește poporului pentru interesul viu, ce l-a avut față de adunare. (Urale însuflețite!)

D. Iclânzean.

Onorată adunare,
iubiți frați!

Trecut-a umbra legii
și darul — nu mai vine.
A. Mureșianu

Zorile zilelor de libertate, egalitate și frățietate și-au avut farmecul, și-au avut rostul lor prin mijlocul veacului trecut, dar zorile pentru emancipare, pentru cauza noastră națională nu mai soseau. În lungul șir de sute de ani am dat dovadă, fraților, de neclintită credință către patrie și tron, dar pare-mi-se, niciodată așa de mult ca în anul 1848, în acel an, când tronul împărătesc era în mai mare primejdie. Atunci am jertfit pentru tron zeci de mii de martiri! Dar, durere, ne-am înșelat în credința noastră. Viitor fericit nu putem spera pe nici o cale, decât numai din singurele noastre puteri unite. Și aceasta o ajungem prin ținerrea strânsă la olaltă, alungând zavistia și alipindu-ne cu dragoste frățescă unul de altul. (Așa-i!)

Să ne întărim pe terenul social-economic și mai ales să îmbrățișăm cu căldură pe acea dulce zeiță, care se numește cultura românească, ca aceasta să-și ia avânt, să ne ridice tot mai sus, spre lumină. (Așa-i).

Să ne încredem în vitalitatea neamului nostru, să ne reamintim zilele istorice, cînd acest neam strivit, călcat, batjocorit dar nu învins, a dat, în răstimpuri, pe cei mai mari bărbați ai patriei, pe Ioan Huniade, pe Mateiu Corvinul, etc. României i-a dat pe fondatorii ei Radu-Negru-Vodă și Bogdan Dragoș. (Aprobări șgomotoase.) Nu mai amintesc pe pionierii culturii și pe luceferii redesteptărei erei noastre naționale. Noi suntem cel dintâiu popor din țara ungurească, care am dat pe cel dintâiu geniu al științei nouă, pe aviatorul Vlaicu. (Aplauze puternice și strigăte: „Trăiască Vlaicu!“)

Fraților! E timpul suprem să ne întărim pe orice cale. Să ținem cu îndârjire la stindardul și la partidul nostru național. (Aplauze puternice și ovații la adresa deputaților români).

Să fim gata la chemarea la luptă a șefilor noștri naționali. (Trăiască șefii noștri! Trăiască partidul național!)

Fraților! Iată, conducătorii noștri, a căror inimă este pătrunsă de dragostea de neam, străbat toate orașele, satele, munții și câmpiile, merg oriunde-i cheamă glasul rugător al poporului. Dela noi, ca simpli gregari, d-lor numai atâta așteaptă, să le urmărim sfaturile și să ținem cu îndârjire la steagul înălțat de dinșii. (Ovații și aplauze).

Fraților! Sufragiul universal, care este un punct principal al programului nostru național, este singura cale pentru realizarea programului nostru național și pentru câștigarea drepturilor cari ni-se cuvin. (Așa-i!).

Acum 7 ani, cînd un fost ministru a făcut din punctul acesta, al votului universal, chestie de cabinet, partidele ungurești l-au luat și ele în programul lor. Dar ele au luat punctul acesta în program numai iacășa, de ochii lumii.

Fostul ministru, contele Andrassy (jos cu el) plecase în Anglia să studieze legea electorală engleză, dar socotind d-lui, că împrejurările de acolo nu se potrivesc cu ale noastre, a făcut un proiect de lege electorală foarte pocit, care se baza pe pluralitate.

Este un partid unguresc care își bate pieptul că el vrea sufragiul universal adevărat. Partidul acesta este al lui Iusth. Dar, să nu uităm, fraților, că și acest partid făcea parte din coaliția de trista pomenire, care a adus legea de nimicire a școlilor

noastre. Și să nu uităm, că și membrii acestui partid erau între aceia, cari înjurau poporul nostru și pe deputații noștri. La alegerile trecute partidul acesta ne-a cerut ajutorul. Noi am uitat toate faptele lui din trecut și l'am ajutat, spunând candidații lui, ca și ei, justhiștii, voesc sufragiului universal. Dar nici nu încetase focul luptei și prietenii noștri și-au dat arama pe față.

În cercul Chișineului, unde noi aveam candidat pe iubitul nostru poet O. Goga, la balotagi justhiștii ne-au părăsit. Tot așa am pățit-o și la Șimleul-Silvaniei. (Jos justhiștii!)

În primăvara anului acestuia partidul național român hotărî să candideze pe cel mai neînfricat fiu al neamului nostru la postul vacant de vice-comite al comitatului Hunedoara. (Trăiască Aurel Vlad!) Intre partidul guvernamental și partidul justhist din comitat era o luptă până la cuțite. Clubul comitatens român știind, că întreg comitatul e aproape românesc și, că românii, cu prilejul alegerilor parlamentare au ajutat învingerea candidatului justhist — a cerut sprijinul justhiștilor. Dar ce să vezi? Invrăjbiții s'au împăcat și au ales pe omul guvernului, care, firește, era ungar.

Iată, fraților, cum acest partid a putut specula bunăcredința noastră! Dar să se știe, că românul ține minte.

Fraților! Mi-se pare, că aud glas de buciom răsunând și suflarea unui vânt puternic, primăvărat, prin codrul românesc. Pare că văd codrul înverzind și pare că observ în el o viață mai viuă.

Dar, durere, că prin codrul frumos se ivește câte-o uscătură, care rămâne nesimțitoare la acest suflu dătător de viață și rămâne surdă la glasul de buciom. (Așa-i! Jos trădătorii!)

Neam năcăjit suntem, fraților, dar nu pentru suferințele multe din cursul veacurilor, ci pentru că neamul nostru a dat din sânul său dezertori și trădători, cari ar sdrobi cu dinamită chiar și mormintele părinților lor, numai ca să li-se îplinească poftetele mârșave, egoiste. Avem, durere, Ephialtes cari tradează ascunzătorile Thermopilelor noastre! (Jos trădătorii!) Blăstămul neamului să-i ajungă (amin!), mustrarea conștiinței să nu le dea odihnă! Disprețul, ocară și rușinea unui neam întreg să-i întâmpine în toate căile vieții lor (Amin! Să-i bată Dzeu!), căci pentru o națiune nu este durere mai mare decât durerea cauzată de fiii ei proprii (așa-i!).

Fraților, de încheiere vă rog, ca în cele naționale, intelectual și țăran, să fim una, să ne facem datoria. Să stăm cu toții neclintiți și cu credință pe lângă stindardul național. Dzeul popoarelor, cel care a susținut prin atâtea veacuri neamul românesc și pe mai departe ne va ajuta, dacă noi, conducător și simplu luptător, dela vlădică până la opincă, cu toții vom fi una, luptând pentru neamul, limba și legea românească!

Așa să ne ajute Dumnezeu!

(Oratorului, care este un fruntaș țăran din acele părți, i-se fac ovații șgomotoase. Toți îl felicită. D. dr. T. Mihali, președ. clubului deputaților, îl sdrută în frunte. Poporul îl ridică pe umeri, iar strigătele de „să trăiască“ nu mai voiesc să înceteze).

Terminându-și inflăcăratul țăran D. Iclânzean vorbirea, urcă tribuna d. inginer Florian Bogdan. Dânsul aduce omagii partidului național, care luptă cu devotament și opintiri aproape supraomenești pentru realizarea programului național.

După d-lui vorbește d. dr. Ioan Giurgiu, în numele poporului românesc din comitatul istoric Turda-Arieș. Apoi d.

dr. Valer Moldovan

D-sa schițează starea politică a naționalităților din acest comitat.

„Auzit-a-ți ceva zice d-sa, despre mașina care scoate puii fără cloșcă?”

Acei pui orfani nu au cine să-i încălzească și îngrijească. Ei se adună în păcuri încălzindu-se unul de altul. Așa a fost și poporul din acest comitat.

Acum însă stă la spate comitetul, partidului național, care organizând poporul din acest comitat, — i-a asigurat viața națională.

Condamnă mișeleasca purtare a inspectorului școlar din acest comitat, care a făcut direct apel preoțimei să stea în serviciul maghiarizării. Să știe însă și inspectorul, că preoțimea română a fost în trecut și va fi și în viitor apărătoarea limbei și culturii române și nu a unei străine.

Se plânge, că elementul românesc în oficiile administrative e preterat cu desăvârșire.

Mai înainte aveam în Turda-Arieș protopretori

și un notar în Vutru, azi n'avem decât un servitor ca talmaciu.

Terminându-și discursul d. Moldovan citește moțiunea, care e primită unanim cu aplauze.

În fine protopopul Turzii d. Costin, vicepreședintele adunării, rostește un scurt și avântat cuvânt de încheiere.

După adunarea aceasta înălțătoare, care ținuse dela ora 10 jum. până la ora 3 p. m., trec cu toții la restaurant unde iau masă comună. La acest banchet s'a toastat mult și frumos. D. Cormoș pentru Gheorghe Pop de Băsești. Păr. Solomon pentru Mihali, Pop și Maniu. Badea Gheorghe răspunde, închinând pentru conducătorii din partea locului. Dr. Pataceanu, Dr. Mihali, pentru popor și conducători, Dr. St. C. Popp pentru mama română. Dr. Valer Moldovan, pentru preoțime. Dr. Mihail Moldovan pentru d-na Mihali. Dr. Iuliu Morariu pentru Maniu. La ce d. Maniu răspunde ținând un discurs minunat, închinând pentru en. președinte: Badea Gheorghe. D. Gheorghe Pop de Băsești răspunde mișcat. Au mai vorbit încă Dumitru Iclânzean, dr. Giurgiu și Iustin Teglariu.

Banchetul s'a sfârșit la ora 5 și jum. în mijlocul unei însuflețiri generale.

Sborurile lui Vlaicu la Iași. În numărul mai recent al ziarului nostru am amintit, că vineri dimineață, aviatorul nostru Vlaicu a făcut două sboruri reușite văzute pentru întâia oară în Iași.

Intiul sbor l'a făcut la orele 9 și jumătate. Vlaicu s'a urcat la Copou și a parcurs centrul orașului, aclamat de toată lumea, care staționa pe străzi.

Al doilea sbor a avut loc la orele 10 și jumătate. Vlaicu s'a urcat din nou și a făcut un sbor pînă la Cetățuia, unde se afla în acel moment regele și regina, cari au rămas extaziați de frumusețea virajelor executate de aviator.

Acum cetim în „Adevărul“, că d. Vlaicu s'a ridicat la o înălțime de peste o mie de metri, cu toate că bătea vîntul.

După o oră de evoluțiuni în aer, Vlaicu s'a reintors la Copou, unde s'a coborît în aclamațiile unei mari mulțimi.

O luptă conștientă. Sub acest titlu, confratele „Adevărul“ din București scrie următoarele:

„Românii din Ungaria continuă cu îndârjire campania lor pentru obținerea reformei votului universal. Ei țin numeroase întruniri publice prin diferitele centre românești — și, fapt îmbucurător, poporul român se alipește din ce în ce mai mult de fruntașii săi și se entuziasmează cu însuflețire pentru marea reformă, dela care așteaptă, cel puțin în parte, vindecarea atâtor rele de cari suferă.

Dumineca trecută s'a ținut o asemenea adunare populară, sub cerul liber, la Timișoara, în prezența a peste 3000 asistenți, printre cari foarte mulți intelectuali.

Frații noștri de dincolo sunt azi convingși, dela opincă și până la cei cu carte multă, cumcă sufragiul universal este singurul mijloc pentru revendicarea drepturilor lor politice și naționale.

A intrat în sufletele tuturor românilor credința că dacă plătesc impozite, dacă își dau copiii lor în armată și dacă îndură tot soiul de asupriri, au în același timp și dreptul să aleagă în parlament pe cine cred ei de cuviință, pe cine vor ei să le susțină interesele, iar nu persoane străine de neam, cu idei și scopuri contrarii.

Aici rezidă și motivul, pentru care comitetul partidului național român n'a încheiat nici o alianță cu partidele opoziționale ungurești, cari fac obstrucție în parlament. Membrii partidului național s'au convins că toți ungurii cari le solicită concursul

sunt cei mai înverșunați dușmani ai năzuințelor politice și culturale românești.

E drept că și partidul opozițional al lui Justh pretinde introducerea votului universal, ca și românii, cu o deosebire însă, mare cât o prăpastie și anume: Pe când justhiștii cer votul universal și fixarea circumscripțiilor electorale așa ca să asigure mai bine supremația rasei maghiare, românii pretind o împărțire mai echitabilă și un vot universal egal, direct și secret.

Pe de altă parte, în timp ce românii protestează împotriva urcării contingentului militar și a impozitelor prea mari, pe opoziții unguri alta îi doare. Ei cer din zi în zi drepturi mai mari pe seama limbei ungurești, voind să facă până și din armată o instituție de maghiarizare.

Iată de ce nu s'a putut stabili nici o alianță de luptă comună între români și partidele maghiare din opoziție.

Frații noștri își duc lupta lor, dărză și conștiință, singuri, fără concursul nimănu, protestând cu energie împotriva actualei stări de lucruri din Ungaria, unde toate interesele poporului românesc sunt nesocotite și călcate în picioare.

Nu e departe însă vremea, când jertfele de sânge și de avere pe cari le fac românii de dincolo pentru susținerea țării și mărirea monarhiei vecine vor trebui să fie ținute în seamă în interesul bine priceput al liniștii și paciniceii dezvoltării din regatul ungar.

Convocator

Aderenții partidului național român din comitatul Timișului sunt convocați la

adunarea poporală

care se va ține în comuna *Cheveresul-mare*, în 29 octombrie 1911 st. n. la orele 2 p. m. pe piața dinaintea bisericii gr.-or. române cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Situația politică generală.
2. Sufragiul universal.
3. Proiectele militare.
4. Propuneri, proiect de rezoluție.

Cheveresul-mare, la 1 octombrie 1911 stilul v.

Comitetul aranșator.

Ioan Pepa protopresbiter în Buziaș, Ioan Nedelco, dr. Victor Mercea avocat, Alexandru Buibaș, Ioan Folea, Bojidar Moșorca, Stefan Moldovan, Ioan Russu, funcționar de bancă, Gheorghe Lupșa, Ioan Barbosu, Moise Alexiu, Ilie Cherban, Avram Ciocoi, Aron Moise, Ioan Buliga, Alexandru Ioanovici, G. Petrovici, Vasilie Ilie, Valeriu Petrovici, Stefan Cornel, Iosif Mircea, Ioan Chișozan, preoți, G. Părvu, Petru Savi, Vichentie Demenescu, Augustin Rufu, Ilie Bugariu, Simeon Paulescu, Valeriu Bălan, Iulian Cărmu, Ioan Gheția, Nicolae Creța, Iosif Creța, Pavel Bărbos, Iosif Jiveti, Ioan Brestin, Pavel Todorescu, Nicolae Micșia, Pavel Iacob, G. Brestin, Ioan Adan, Ioan Jovinca, Pavel Bărbos, David Blidariu, Gheorghe Brestin, Ioan Stefanescu, Ioan Micșia, Ioan Sârbu, Trifon Micșia, Trifu Stefanescu, Dionisie Bărbos, Nicolae Cerna, Pavel Ghercea, Simion Iacob, Ioan Bărbosu, Pavel Stefanescu, Ioan Voina, Ioan Micșia, Trifu Roșu, Pavel Grecia, Ioan Bărbosu, David Bărbosu, Vichentie Grecia, N. Blidariu, Nicolae Ionescu, Gaita Rămneanțu, Iosif Grecia, Ioan Ionescu, Nicolae Jiveti, Ioan Popovici, Iulian Jiveti, Iosif Stefanescu, Nicolae Pisat, Binti Constantin, Nicolae Moțocan, Draganescu, Constantin Selea, Nicolae Binti, Petru Roată, Iosif Rămneanțu, Trăilă Roată, Ioan Min, Pavel Roată, Petru Jucu, Constantin Savu, Gheorghe Bută Nicolae Caieinescu, Ioan Lața, I. Niamțu, P. Draganescu, plugari.

Din cameră. Săptămâna aceasta promite a fi mai sgomotoasă. Numirea ministrului de comerț și darea de seamă a contelui Stefan Tisza, ce se va ține joi în Arad — vor fi desigur stimulante în viața

politică maghiară, cari vor influența situația politică. În ce direcție, încă nu se poate ști. Ședința de azi a camerei a trecut cu votări nominale.

*

Adunarea socialistilor în Arad. Partidul social-democrat a aranjat duminică în 15 oct. n. o adunare poporală, în care s'a discutat situația politică, cauza scumpirei traiului și libertatea presei. A vorbit Csizmadia Sándor, dr. Vincze Sándor, Varga și într'o românească stricată I. Crețu.

În adunarea aceasta s'a repetat întreg repertoriul caraghioslăcurilor, cari le debitează de ani de zile, oratorii socialiști, împotriva celorlalte partide tot atât de îndreptățite la existență, ca cel socialist.

Nu avem nici un cuvânt la această luptă pentru existență, care n'are alt ideal, afară de stomacul plin și reducerea oarelor de lucru. Ținem însă să remarcăm debutul strașnic al dlui I. Crețu, care a crezut de bine să compromită limba românească, prin discursul său nestrucit. Chiar cauzei socialismului i-a făcut un serviciu prost, cu gângăvelile sale sprijinite de gesturi comice, de-ți era silă să-l privești, cum se muncia să reciteze câteva propoziții fără înțeles.

Dumnilui a crezut de bine să se rostească și asupra „găgăuților naționaliști”, cari ori cum ar fi nu produc asemenea găgăuță neajutorată.

Ne sutor ultra crepidam.

*

Contele Aehrenthal căzut în disgrație. Ziarul „Grazer Tagespost”, care cel dintâi anunțase îndepărtarea fostului ministru de război Schönaich, anunță acum apropiata cădere a contelui Aehrenthal, care deasemenea a căzut în disgrația arhiduceului moștenitor din cauză, că a avut o atitudine foarte șovăitoare față de Italia.

Se relevă acum, că meritul anexării Bosniei și Herzegovinei scade astăzi, de oarece pentru realizarea anexării au trebuit atât de sacrificii, pe când Italia pune stăpânire pe Tripolis fără dificultăți și fără jertfe.

Baronul Gautsch primul-ministru austriac a avut o lungă audiență la arhiducele moștenitor și care se consideră a fi în legătură cu situația lui Aehrenthal.

Avea-vom dezarmare navală?

Tratatul secret între Anglia și Germania.

Problema înarmărilor navale e o sursă de vii preocupări pentru puterile cari își sleiesc toate resursele bugetare pentru a dobândi supremația pe mare.

Statele se întrec în a combate orice rivalitate, construind sau proiectând construirea de flote importante.

Lupta pentru precumpănire a atins proporții alarmante. După Anglia, Germania și Franța, Austria și Italia, își încarcă programul naval într'o măsură împovătoare și Rusia e pe cale, în rândul ei, să-și creeze o flotă număroasă, care să fie cu odată și jumătate mai tare decât flotele tuturor țarilor riverane.

În special, rivalitatea anglo-germană a luat un caracter grav, care e o amenințare pentru însăși baza economică-socială a celor două țări.

Năzuința Angliei a fost în totdeauna să posedese cea mai importantă flotă din lume, care să precumpănească cel puțin forța navală a două mari puteri europene.

Dar acest vis de supremație a fost necurmat și obiectul de căpetenie al Germaniei, care, în acest scop, a făcut sacrificii uriașe.

Consecința acestei rivalități este, că Germania și-a creiat o flotă impunătoare, venind în al doilea rând după Anglia și că Anglia face eforturi viguroase pentru a-și menține întâietatea.

Dar aceste încordări ale statelor pentru înarmările navale au efecte dezastruoase asupra finanțelor țarilor respective. Franța e o țară bogată și își poate îngădui satisfacția de-a continua sporirea flotei sale; Germania și Anglia, însă nu dispun de

resurse inepuizabile și își dau seamă, că își pregătesc o ruină inutilă.

E în adevăr inutilă, deoarece tocmai acest maximum de înarmări face cu neputință un conflict între cele două țări, exclude războiul naval.

Se pare, că însăși cele două state au început să vadă zădărnicia eforturilor lor militare, nebunia care prezidează necontenitele sporuri de forțe navale.

În această privință, iată o știre extrem de importantă pe care o telegrafiază corespondentul „Adevărului” din Viena:

De vro-o câțiva timp au loc tratative secrete între Anglia și Germania, pentru limitarea înarmărilor navale.

Sunt speranțe că se va ajunge la o înțelegere fericită, dar se face rezerva ca înarmările navale să fie limitate numai după ce se va termina actualul program de construcțiuni.

Chestiunea prezintă o importanță capitală, de oarece dacă tratativele dintre Anglia și Germania se vor încheia prin soluția limitării înarmărilor, toate celelalte state vor imita pe cele două state și astfel vom avea cel puțin dezarmarea navală.

Dela serbările din Iași

— IMPRESII —

În ce chip barbar e trezit Iașul din visul lui frumos! Mâini sălbatice îl despoae fără milă de haina-i strălucită, făcându-l tot așa cum a fost și este întotdeauna. E un spectacol atât de trist, de înfiorător, să vezi cum verdeța de pe la ferăști dispăre, cum steaguri și arcuri sunt smulse și distruse, cum chioșcuri, dorobanți de ghips, pavilioane se evaporază în vâsduhul închis al nepăsării, cum avuzul stă nemângăiat în mijlocul pieții mute, căci jocurile minunate ale apei colorate nu-l mai înviorază... Imi face impresia unui cavou pe care furii îl lipsese de podoaabele sale. Și tot ca un cavou ce conține reliquie scumpe nici Iașul, desbrăcat de găteala sa trecătoare, nu poate fi lipsit de amintirea celor ce l-au văzut, prin moaștele pe cari le conține, și cari îi fac reala lui valoare.

Acum când oaspeții l-au părăsit, cântecele de veselie au încetat să răsună în cuprinsul zidurilor sale, tricolorul nu mai fâlăie zămbitor și mândru pe casele „patrioților” cetățeni din Iași — să încercăm a privi în lumina lui adevărată rostul serbărilor cari s'au desfășurat în aceste cinci zile.

E în afară de orice discuție însemnătatea unor serbări ce tind să cimenteze cultura unui popor, și mai ales ale acestora dela noi, cari avem absolută nevoie de a unifica cultura elementelor împrăștiate de împrejurări pe o suprafață atât de întinsă și sub stăpâniri atât de vitrege. Deasemeni în afară de orice discuție trebuie să rămână însemnătatea particulară a tuturor serbărilor ce au loc în Iașul pierdut economic și deschis năvălirilor puhoaelor de străini neasimilabili. Momentele acestea de sărbătoare pe cari cei cu grijă le procură Iașului le-aș putea foarte bine asemăna cu niște „întăritoare” cu cari doctorul hrănește energia slăbită a bolnavului. Acestea deocamdată sunt singurele mijloace cu cari Iașul poate fi salvat pentru românism și de aceea cu cât vor fi mai multe, cu atât vor prinde mai bine. Căci premergătoarea oricărei activități economice sau politice e cultura, și nu oricare, ci numai aceea unitară.

Serbările pot fi considerate în general ca un prilej folositor pentru manifestarea tăriei noastre naționale. Dela început trebuie însă să spunem că țărani au lipsit aproape cu desăvârșire dela această manifestație, afară doar de câteva cântece executate de un cor țărănesc, (din Tomesti, jud. Iași) după inaugurarea statuei lui Mihail Kogălniceanu.

Trebuie să deosebim însă că alături de o parte oficială, la dispoziția căreia stăteau fonduri inepuizabile, s'a desfășurat și o parte mai puțin importantă, cea studentească, care însă putea căpăta o importanță morală mai pronunțată și fără concursul fondurilor celor puternici.

Partea oficială a programului s'a desfășurat așa cum se desfășură orice act pregătit cu multă atenție și încă și mai multă curtenire. Greșelile de neînălțat au fost aproape invizibile: nimic nu s'a omis, nici o străduință n'a fost depusă în van,

nici un gest comandat n'a fost executat cu mai puțină punctualitate de cât trebuia. Totul s'a săvârșit asemeni cursului unei ape line, de care trebuie să te apropii pentru a observa că nu stă locului. Aplauze, discursuri, ținută... totul măsurat cu metrul, mic sau mare: după împrejurări! — al oficialității.

Zimbetele au înflorit triumfător cinci zile colțuri de guri oficiale și, ca o dovadă că au avut parte de tot ceea ce așteptat, e faptul că nici acum oficialii nu se îndură să distrugă zâmbetul dela colțul gurii.

Deci în luptă cu nepăsarea poporului oficialitatea a învins pe toată linia.

Public a fost atât cât trebuia, s'a aclamat, s'a vorbit, s'a strigat „ura“ deosemeni cât trebuia, și, mai departe decât atât, oficialitatea nu vede și nici nu vrea să vadă.

Programa studentească însă a suferit mult pentru a putea fi adusă la îndeplinire macar în parte. Parastasul la mormântul lui Cuza s'a oficiat în prezența a vre-o 60 de persoane, dintre cari numai 10 ieșeni. Primirea studenților oaspeți s'a făcut de o mică parte din studenții de aici, și cu toată însuflețirea pe care se sileau oratorii să o răspândească, entuziasmul n'a fost îndeajuns de puternic.

Festivalul studentesc a fost întovărășit de un ghinion atât de... colosal, încât nu l-am putea asemăna decât norocului lui Schröder.

De ospitalitate studenții oaspeți au avut cuvânt să nu fie tocmai mulțumiți; iar banchetele și seratele date de studenți, se deosebesc de celelalte prin două lucruri: erau întovărășite de o veselie mai mare și s'a întărit și mai mult bunele raporturi între studențime și profesori, cari au luat parte la aceste petreceri împreună chiar cu ministrul Arion. În general studențimea a fost lipsită de căldura comunicativă, de care a dat dovadă în atâtea alte dăți, și care răspândește fiori de dragoste și mândrie în toți cei cu cari vine în atingere.

Și nu credem să fim părtinitori, dacă vom spune, că nici despre însemnătatea literaro-artistică a serbărilor nu prea avem ce pomeni. Alegoria d-lui prof. Găvănescul „Vizita“, și cantata compozitorului E. Mezzetti „Cântecul Luminii“, au avut la bază cele mai nobile sfertări și au avut parte de feerice decoruri, cari au uimit pe cei de față, dar la acestea nu putem adăoga cine știe ce laude pentru reala valoare a compozițiilor. S'au bucurat însă de numeroase aplauze.

Despre discursuri am mai spus, că erau măsurate: cele dela ședința festivă nu trebuiau de 5 minute! (cu toate cunele au făcut și acest păcat). S'au distins dintre profesorii străini: Waldayer, Svoboda, Friedwagner, Iarnik și Saghin.

Succesul acestora e datorat în bună parte și sentimentelor de simpatie pentru noi de cari dădeau dovadă în cursul cuvântărilor. Succesul în vorbire, explicabil de altfel prin elementele oratorice unice pe cari le posedă, l-a avut tot d. Iorga. Simpatia cu care era privit și primit totdeauna ne dau mari speranțe pentru viitorul curentului pe care l-a statornicit. În orice sală și-ar fi făcut apariția găsea primirea unui suveran, — precum și este.

In privința însemnătății culturale a serbărilor nu s'au creat nici aici precum nici în alte părți concepții culturale nouă; s'au proslăvit și s'au consfințit lucruri de o importanță netăgăduită. Toți și pretutindeni, la ședința festivă, la inaugurarea cursurilor universitare, la dezvălirea statuei lui Kogălniceanu etc. — s'au închinat culturii științifice și naționale, care întretine viața unui popor.

Insuși regele a aprobat sentimentele manifestate față de cultură, prin graiu și printr'un dar de 300.000 lei, cari să servească pentru tipărirea de teze și ajutarea studenților săraci.

Familia regală a fost pretutindeni obiectul celei mai calde simpatii și nu încapă îndoială că zilele petrecute în Iași și dragostea de care era înconjurată, nu o va uita lesne, după cum lesne se putea ghici și după mulțumirea care li-se zugrăvea pe fețe.

Vlaicu prin zborurile executate a uimit toată lumea și pe străini, iar în noi a întărit încrederea în genul nostru național.

Cu un cuvânt, nicăiri nu s'au auzit glasuri jalnice, cari să negrească și mai mult o stare ce nu se poate ușor schimba; tot ce s'a vorbit și s'a oficiat în timpul acestei liturgii, ce s'a oficiat în templul culturii, a consfințit aforismul mântuitor:

prin noi înșine și ne-a învățat, că ori-câtă energie națională ar exista în noi, nu are nici o valoare, până nu va fi trezită la o muncă ce să aibă în vedere bunul mers și propășirea sigură a întregii români.

Iași, 1 octombrie st. v.

Celestin.

Războiul italo-turc

România mobilizează? — Pregătiri de revoluție în Turcia. — Războiul se va muta în Europa. — O notă a Bulgariei. — Răspunsul Turciei la nota Bulgariei. — Excluderea Italiei din tripla alianță.

Ordinea și liniștea în Tripolis și în toată provincia sunt asigurate. Din țară sosesc știri bune.

Munir-pașa și ofițerii săi s'au adresat autorităților italiene prin trimișii speciali cerând sprijinul pentru familiile rămase în Tripolis.

Trimișii declară, că coloanele suferă mare mizerie.

În total Munir-pașa dispune de 3000 soldați.

Toți redifi arabi au dezarmat și Munir-pașa nu poate conta pe sprijinul lor, pentru că nu le poate da nimic.

Mizeria e de nedescris în toată Tripolitania. La lipsa care bântuie acum a contribuit și seceta din ultimii trei ani, care a distrus toată recolta aducând pe țărani în completă mizerie.

„Corriere d'Italia“ află din Tripolis, că arabii sunt distruși de foame. Ei au atacat pe comandantul pieții căruia i-au cerut alimente.

Mulți arabi au fost măcelăriți de turci.

„Messagero“ din Roma anunță, că de oarece prin ocuparea Tripolisului, teritoriul italian a crescut, regele trebuie să aducă aceasta în mod oficial la cunoștința camerei și senatului.

Aceasta se va face la reluarea lucrărilor parlamentare prin discursul tronului. Toate proiectele de legi vor fi retrase apoi și sesiunea va fi închisă.

Între proiectele retrase vor fi și acele cu privire la monopol și reforma electorală, cari vor fi însă din nou prezentate la viitoarea sesiune a camerei.

Comandantul corpului expediționar, generalul Caneva și admiralii comandanți ai flotelor au ținut o conferință pentru a se consfătuși asupra modului în care vor continua ostilitățile. Dupăcum se asigură s'a hotărât pornirea unei mari coloane în interiorul țării pentru a ocupa localitățile.

Concentrări de trupe în Bosnia.

Viena. — Ziarele italiene susțin, că în Bosnia se fac mari concentrări de trupe austriace, cari au cauzat încetarea transporturilor de cereale.

În mod oficial se recunoaște, că transportul mărfurilor în Bosnia a fost întrerupt din cauza mișcărilor militare, dar aceste mișcări, se zice, nu sunt concentrări, ci transportul noilor recruți și al concediaților, care se face întotdeauna în luna octombrie.

Junii turci expulzați din Tripolis.

Roma. — „Giornale d'Italie“ află din Tripolis, că asigurările date de guvernul italian cu privire la respectarea proprietăților și femeilor au cauzat o excelentă impresiune, care s'a întărit din primele zile, ordinele guvernului fiind perfect executate.

Cincisprezece membri ai comitetului pentru

unire și progres dintre cei mai anti-italieni au fost expulzați.

Mai multe familii, cari urmaseră pe ofițerii turci în interior, s'au împreunat la Tripolis cu ofițerii deghizați ca soldați.

Arestarea jefuitoarelor continuă.

Din documentele confiscate ale comitetului pentru unire și progres se vede, că arabii erau ațțitați și invitați să măcelărească pe italieni.

Se anunță sosirea altor șefi din interior.

România mobilizează?

Constantinopol. — Într'o întrevedere pe care au avut-o cu ministrul de războiu și șeful statului major, ministrul și atașatul militar român au desmințit zvonurile cu privire la mobilizări în România explicând, că mișcarea trupelor se datoră manevrelor cari nu au nici o legătură cu situația actuală.

Anglia recunoaște dominația italiană la Tripolis.

Roma. — Consulul englez din Tripolis a telegrafiat guvernului său precum și guvernatorului din Malta, că ordinea a fost iar restabilită în Tripolis sub dominațiunea italiană.

Aceasta înseamnă, după cum se explică la Roma, că Anglia recunoaște sfârșitul dominațiunii turcești în Tripolitania.

Pregătiri de revoluție în Turcia.

Constantinopol. — De câteva zile se observă, că populația cumpără arme în cantități mari.

Faptul acesta se pune în legătură cu o revoluție organizată de vechii musulmani, partizanii fostului sultan Abdul Hamid, împotriva junilor turci.

Guvernul ia întinse măsuri impuse de împrejurări.

Flota a primit ordin să fie gata în cazul izbucnirii unei revoluții.

Corpul III de armată din Salonic, care este credincios junilor-turci, a primit de asemenea ordin de a fi pregătit în cazul când s'ar observa turburări provocate în imperiu de către vechii musulmani.

Războiul se va muta în Europa.

Paris. — Cercurile guvernamentale de aci atribuie întreruperea tratatelor de împăcare situației îngrijitoare din Turcia.

Actualul cabinet turc, din imboldul partidului militar, e silit să ia măsuri strategice.

Consecința directă a acestui fapt este o și mai mare efortare din partea marinei și armatei de uscat a Italiei.

În aceste împrejurări și, mai ales, în urma masacrării în Anglia a 30 de italieni, fapt care a produs o mare agitație, nu se crede, că guvernul italian își va putea ține promisiunea să nu mute războiul pe teritoriul european. Aceasta cu atât mai mult, cu cât marina italiană concentrează o flotă mare și puternică în arhipelagul greco-turc pentru a da un atac flotei turcești.

Salvarea Turciei un războiu european.

Constantinopol. — Viitorul este văzut aci în culori negre.

Bărbații de stat turci, chiar dintre aceia cari sunt cunoscuți ca oameni cari gândesc liniștiți și judecă matur, se lasă târâți de ideea, că singura salvare a Turciei este un războiu european.

O notă a Bulgariei.

Sofia. — Ministrul de externe a trimis Inaltei Porți o notă prin care se cere oprirea pregătirilor militare turcești ce se fac de câteva zile la frontiera bulgară.

În nota aceasta ministrul de externe accentuează că în cazul când Turcia nu va opri imediat aceste mobilizări, Bulgaria se

degajează de orice răspundere asupra următorilor.

Odată cu trimiterea acestei note s'au dat ordinele necesare ministrului de războiu pentru a fi gata de mobilizare armata din Bulgaria de sud.

Răspunsul Turciei la nota Bulgariei

Sofia. — *Guvernul bulgar e satisfăcut de răspunsul Turciei la nota trimisă marelui vizir prin Sarafoff, ministrul Bulgariei la Constantinopol.*

In cercurile guvernamentale se afirmă că d-rul Danef, șeful partidului progresist, care este actualmente la putere în coaliție cu partidul național, va fi trimis la Constantinopol spre a tranșa definitiv chestiunile cari provoacă neliniștea în Bulgaria.

Excluderea Italiei din tripla alianță.

Berlin. — „Berl. Tageblatt“ publică un articol primit dela un înalt personaj, în care se cere excluderea Italiei din tripla alianță.

Pe timpul crizei bosniace, spune articolul, Germania și Austro-Ungaria au dovedit, că ele pot rezista oricărei constelațiuni europene.

Italia și pe timpul acela a fost în tabăra contrarilor. Dacă Austro-Ungaria în unele privințe probabil consideră conlucrarea cu Italia de folositoare, Germania fără alianța temporală a Italiei în tot cazul e mai puternică, decât cu ea. În viitor și din considerare la anumite eventualități prietenia politică a Turciei pentru noi e mai importantă, decât prietenia adversarului ei actual. Poporul german, care are simț față de dreptate și cinste, a decis în chestia aceasta.

CORRESPONDENȚE

DIN AUSTRIA

SCRISORI DIN VIENA

Criza celor două guverne. — Adunările partidului național român din Ungaria și cercurile politice din Viena. — Decăderea parlamentarismului în monarhie.

Criză peste criză! În parlamentul austriac se vorbește acum despre o apropiată demisionare a ambelor guverne, a ministrului Gautsch și Khuen. Unii cred a ști, că oamenii designați ai viitorului ar fi: în Austria fostul ministru Bilinsky, iar în Ungaria ministrul de finanțe Lukács.

Se poate că aceste combinațiuni sunt premature, e fapt însă, aceste crize, pe ambele părți a Laitei au ajuns într'un stadiu acut și sunt în strânsă legătură una cu alta. Apoi dacă mai avem în vedere situația critică a politicii externe se impune, o cât mai grabnică rezolvire a crizei.

În cercurile parlamentare din Austria se afirmă, că încă înainte de plecarea monarhului la Gödöllő se va efectua reconstruirea guvernului Gautsch. În Ungaria deocamdată se așteaptă noua configurație determinată de planurile obstrucționistilor.

Lipsurile economice ale păturilor producătoare din toată monarhia și criza acută din Balcan nu mai permite perpetuarea crizei și îndeamnă pe deoparte la reliefa reformelor sociale, pe de altă parte la rezolvirea definitivă a reformelor militare.

Aceste chestiuni însă numai în acel caz pot fi rezolvite într'un mod satisfăcător, dacă negocierile între cele două guverne în chestia cărnei din Argentina au avut vre-un rezultat mulțumitor. Și dacă pe lângă aceasta în Viena ca și în Pesta aparatul politic al parlamentarismului se poate pune în mișcare, cel puțin într'un atît, ca proiectele militare să fie votate și luate dela ordinea zilei.

Ungurii să nu creadă însă, că la rezolvirea acestor chestiuni vor întâmpina o oarecare indulgență din partea austriacilor. Îndeosebi trebuie să constatăm, că cercurile competente din Viena au luat în considerare rezoluțiunile aduse de adun-

rile populare ale partidului național român din Ungaria.

Când se vor debate, la timpul său, în camera austriacă proiectele militare, românii din Ungaria pot fi încredințați, că îndeosebi deputații români din Reichsrat vor ataca acele părți ale proiectelor, cari vădesc tendințele de maghiarizare în armată, dând mână de ajutor prin această ținută a lor fraților din Ungaria.

O atitudine analoagă vor păstra deputații germani și slavoni în chestia militară, cari încă de pe acum manifestă o ținută reprobatoare față de concesiunile date maghiarilor. Mai vârtos îi îndârjește împrejurarea, că în așa numita eră pacinica a lui Khuen, politica de opresiune față de germanii, românii, slovacii, rutenii, sârbii și croații din Ungaria dăinuște înainte. Introducerea votului universal, egal, direct și secret se amână iarăși, când știut este, că dela realizarea acestui postulat depinde rezolvirea radicală a chestiunii naționalităților din Ungaria. În această chestiune șeful slavonilor de la marginile țării, deputatul Triestului dr. Rybar a rostit un fulminant discurs mai dăunăzi în camera austriacă, care a fost primit cu multă simpatie.

D-sa a criticat aspru tristele urmări ale dualismului pentru interesele monarhiei. Și-a exprimat

indignarea, că cele două guverne nici acum nu află de lipsă a-și stabili un program obligator în chestiile vitale ale monarhiei. Expunerile deputatului dr. Rybar, care e privit de un om al viitorului, cel mai marcant politician al slavilor de sud, au fost primite cu zgomotoase aprobări din partea deputaților slavoni.

Din discursul deputatului dr. Rybar reiese, ca concluziune finală, că singura cale de a rezolvi chestia naționalităților este înfăptuirea autonomiilor naționale.

Această chestiune va domina desigur viața parlamentară austriacă, îndatăce se va ajunge în chestia scumpetei la o soluție fericită.

Pentru că trebuie să recunoaștem, că momentan problema scumpetei preocupă toată populația țării, și toate celelalte probleme și chestiuni sunt lăsate deocamdată în suspenz.

Parlamentul nostru — spunea mai alaltăieri un membru marcant al camerei austriace — e ca și o cetate fermecată.

Cu toate că abia de câteva luni trăiește, totuși putem zice, că e în agonie și încă fiecare partid al parlamentului fără deosebire.

Aceasta e cauza, că guvernul Gautsch nu se prea lasă infricat de atitudinea camerei, și de amenințările șefilor de partide. Săpienti sat.

Litere - Arte - Științe

RAZA DE SOARE.

*Pe furis raza de soare
Intră, dulce prin ferestri
In căsuța noastră mică,
Și mă prinde la povești.*

*De mă află tristă, râde
Amintindu-mi: „Ai uitat
Că-i zadarnic să ceri soartei,
Mai mult decât ți-a dat“!*

Roza Covrig.

ZÂNA PĂDUREI.

*Un braț întreg având de flori
Și păr ca aurul de blond
Zina cu ochi ce dau fiori
A'nărmurit pe-un vagabond,
Ce dintr'un colț, dus, o privește
Când ea cu mersul lin, ușor,
Ca un păru ce șerpuește
Pășește tainic pe răzor...*

Floridor.

Repriviri istorice

Din partea maghiară adesea se vorbește și se scrie, că țara aceasta, ei o au întemeiat și numai ei o au apărut și susținut, că statul unitar declarând celelalte națiuni de pe teritoriul Ungariei de străine, cari n'ar avea nici un drept la conducerea cărnei acestei țări.

Sunt aceste afirmări fără bază și neadevărate, ha sunt combătute de trecutul istoric, care dovedește, că Ungaria a fost un stat federal al popoarelor, cari o locuiesc, și niciodată un stat, cum și-l închipuiesc cei cu „ideia“.

Diplomele și alte acte de stat ale regilor Ungariei, acelor din casa arpadiană cât și acelor din casa Anjou ne dovedesc pe deplin, că locuitorii băștinași au avut autonomie în ținuturile lor și aveau voievozii lor supuși regilor. Numai în veacul al 15-lea i-au desbrăcat de demnitatea aceea, prin ce însă s'a slăbit statul și țara a ajuns la catastrofa dela Mohaci.

Cumcă Ardealul a scăpat de soarta Ungariei propriie, de a deveni pašalac turcesc, în mare parte se poate atribui elementului românesc preponderant în Ardeal, căci diplomele principilor ardeleleni dau 3/4 parte de nemeși români, cari în

desele lupte întru apărarea țării și-au documentat virtutea militară, ca buni patrioți.

Retăcerea sau negarea acestor fapte nu mai prinde, și ceice tăgăduiesc meritele celorlalte popoare conlocuitoare câștigate întru binele patriei, aceia sunt vrășmașii Ungariei, acărei istorie voiesc să o falsifice.

Durere, că în școlile maghiare nu se deosebește adevăratele stări istorice ale acestei țări și se crește o tinerime cu niște idei scrințite despre trecutul nostru, și prin urmare pusă la cale a desprețni pe ceilalți conlocuitori, în loc să-i iubească recunoscându-le și lor meritele, precum le-au recunoscut regii și principii prin diplomele lor.

Încă dela începutul domniei regilor din casa arpadiană se știe existența altor națiuni în regat căci chiar S. Ștefan vorbește de imperium unius linquae inbecile.

Ca dovadă servească cronica persiană alui Fazel Ulah-Rasid, despre invasiunea mongolilor din anul 1241, unde scrie:

Mongolii trecură munții și orda, care mergea în dreapta, după ce a trecut țara Aluta (țara Oltului) îi iese în cale Basaraba-ban cu o armată, dar e bătut. Cadan și Buri au mers asupra sașilor și iau învins în trei bătălii. Bugek din țara sașilor trecu preste munți intrând la Kara-ulaghi.

Adecă atunci la Făgăraș, era un voivod Basaraba-ban, care cu oastea sa sta contra mongolilor și preste munți era țara Romanilor negri.

Un ban Basaraba cu oastea sa și o țară românească era dară pe atunci, deci Românii erau organizați ca stat, ce dovedește, că ei erau băștinași pe acele ținuturi.

Dar și la a doua invaziune a tatarilor pe la anul 1285 în cronicile vechi se amintesc fapte războinice ale românilor sub conducerea lui Barbat Basarab vodă, fratele lui Letin Voda, care cu românii săi a alergat în ajutorul regelui ungar Ladislau Cumanul, care le donează ținutul Criș, în apropierea Maramureșului, și aci emigrează din Romaniți o mare mulțime de români și presupun că despre acești români e vorba, când unii istorici unguri zic, că românii numai în veacul al XIII-lea ar fi venit în aceasta țară. Această afirmațiune nebazată este esclusă prin faptul unei „Universitas nobilium Valachorum“ la anul 1290 și existența celor multe voievodate române amintite în bula papală alui Clement al VI din anul 1365.

Dorința istoriografilor, cu tendințe politice, de a ne nega existența băștinașă pe aceste plaiuri, este combătută aproape cu fiecare moment din istoria acestei țări.

Numai ca un exemplu am să amintesc următorul fapt:

Cavalerii ioaniți aduși în Ardeal de regii ungari se așezaseră și în locul de baieșag Offenbaia

din munții apuseni. Vecină cu comuna aceasta era Lupșa, comună liberă și străveche.

Ioaniții au răpit o parte din hotar și pentru nedreptățirea aceasta lupșenii făcură proces, care s'a decis în favorul românilor de către regele Carol Robert, pe baza faziunilor de martori nobili din comuna vecină Bistra.

Adecă regele Carol Robert deja are a judeca despre dreptul de proprietate al românilor contra veneticilor cavaleri ioaniți, recunoscând românilor dreptul avut din vechime.

Dacă ministrul reg. de culte revidează manualele de istoria patriei, ar avea cea mai sfântă datorință a revida opurile istorice maghiare, cari se abat dela calea adevărului, când neagă naționalităților iubirea de patrie și-i declară de străini și de primejdioși pentru existența țării, pentru care ei au jertfit atâta sânge și avut.

Regii unguri din trecut au fost cu mult mai drepti, căci virtuțile bărbatilor români le-au eternizat în nenumărate diplome nobilitare mai cuvaloare decât cele din zilele noastre exoperate sub diferite titluri efemere.

Alba-Iulia în 1 oct. 1911.

Rubla Patitia,
advocat.

INFORMAȚIUNI

Arad, 16 octombrie n. 1911.

Mersul vremii

Instit. meteor. anunță vreme mai mult uscată, pe alocurea, mai cu seamă la ost, nopți foarte friguroase.

Prognostic telegrafic: vreme uscată, la ost nopți foarte friguroase.

Temperatura la amiază a fost de Celsius 9.4

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe octombrie	Cor. 12.—
Grâu pe aprilie 1912	12.13
Secară pe octombrie	10.37
Secară pe aprilie	10.40
Cucuruz pe maiu 1912	8.29
Ovăs pe octombrie	9.42
Ovăs pe aprilie 1912	9.66

Ca să fim cruțați de munca și speșele îmbinate cu provocarea restanțierilor, pe calea aceasta rugăm pe toți abonații ziarului nostru, să binevoiască a grăbi cu plățirea abonamentului.

Pe cuponul mandatului postal, rugăm a se indica numărul de pe fâșia sub care primesc ziarul.

Cu stimă:

Administrația ziarului
„ROMÂNUL”

Carmen Sylva

Un zâmbet în toată strălucirea...

Un zîmbet de blândetă și de seninătate sufletească, care simbolizează dragostea nemărginită a mamei poporului, judecata dreaptă a cugetătoarei și toată măreția unei suverane slăvită și idolatrizată de un neam întreg.

Zîmbetul acesta este o sinceră mulțumire pentru aclamațiile multimei, care înfiorată par'că, aștepta suprema clipă ca să zărească pe Carmen-Sylva; zîmbetul acesta, care planează peste ori-ce calificare este vibrarea acelei nespuse de delicate simțiri a reginei-poete, cea mai fericită dintre suverane.

Nu suveranitatea propriu zisă a reginei Elisabeta a României i-a adus strălucirea aceasta divină care-i aureolează chipul — oi în altele calități sufletești, temperamentul artistic, acea năzuință pentru „frumos și bine” — cum a zis unul din savanții străini veniți la serbările ieșene — și acea participare inimosă la toate aspirațiunile și frământările țării.

Astfel în toată apariția ei, Carmen Sylva, cântăreața pădurilor, este un simbol al poeziei! Și 'n albul portului ca și 'n albea senină a părului, pare că strălucesc claritatea inimii — a acestei inimii, care a îndurat încercări grele și 'n care înțeleptul rege Carol a găsit cel mai mare sprijin în vremuri de retrăște...

Opera Carmen Sylvei e nemărginită.

Această operă nu are numai valoarea artistică, ci și prețuirea cea supremă, care va ocupa pagini de aur în istoria vremurilor.

Și mândria noastră, este cu atât mai mare, cu cât Carmen Sylva este și o fală a străinătății. Aceasta a afirmat-o ca o slavă, savanții streini, oaspeții ai Iașului, la solemnitatea universitară și această au recunoscut-o marii scriitori europeni.

Numele reginei-poete, a reginei-mame, va străluci peste veacuri și va glorifica deapănarea poporului nostru în a căruia inimă a pătruns.

Conferințe literare în Cluj. Primim îmbucurătoarea veste, că tinerimea universitară din Cluj pregătește pentru iarnă o serie de conferințe literare, pentru cari vor invita pe cei mai distinși scriitori români. Ni-se spune, că vor fi rugați să țină conferințe literare tinerimei universitare din Cluj domnii: *Gheorghe Coșbuc, Al. Vlahuță, I. L. Caragiale, N. Iorga, Oct. Goga, Ovid Densușanu, C. Rădulescu-Motru, Duiliu Zamfirescu, C. Stere și Emil Isac.*

Ne bucurăm de acest frumos gând al tinerimei noastre din Cluj, căci în chipul acesta vor putea să se elimineze din mijlocul lor neînțelegerile și urătele certuri și se vor putea închea cu toții la munca folositoare pentru cultura românească. Credem, că în fața acestei nobile dorinți a tinerimei universitare societatea întreagă din Cluj asemenea își va da mâna spre a sluji ca pildă bună tinerimei, care este chemată să devină conducătoarea națiunii noastre.

Căminul cultural dela Văleni. (*Apelul d-lui S. Măndrescu*). Lupta pentru unitatea culturală a tuturor românilor, începută de băbăți luminați din timpuri trecute sistemizată și îndrumată apoi de „Liga culturală”, a găsit un puternic sprijin în cursurile de vară dela Văleni de Munte.

Tineri din țară și din provinciile românești supuse unor dominațiuni străine aleargă, în număr din ce în ce mai mare, să asculte într-o limbă frumoasă românească, din gura învățătorilor noștri, cuvântul adevărului și mai ales cuvântul adevărului asupra situației noastre ca neam sfâșiat în atâtea părți de dușmani seculari.

Atât locul, cât și timpul în care se țin cursurile de vară sunt cât se poate de potrivit. Locul pentru încântătoarele lui frumuseți, timpul pentru că este în vacanță, când tinerii din toate părțile pot veni neîmpiedicați să asculte cursurile, instruindu-se și recreindu-se în același timp.

Neajunsurile însă, cu cari au de luptat auditorii acestor cursuri din cauza lipsei unui locaș propriu, sunt destul de mari ca să ne dea de gândit. Pentru cursuri s'a luat inițiativa întemeierii unei școli speciale. Mai rămâne să se clădească și un cămin, în care să se poată adăposti cel puțin o bună parte dintre auditorii cei mai lipsiți de mijloace. Și doar știut este că mai ales cei lipsiți de mijloace aleargă la astfel de învățătură.

M'am bucurat de acest lucru vara aceasta cu ocazia cursurilor ce le-am ținut. Și m'am hotărât să iau inițiativa clădirii unui cămin cultural la Văleni.

Fac apel la toți aceia cari, dispunând de mijloace materiale, își dau seama de însemnătatea unui contact între tineretul nostru din toate părțile, de puterea cuvântului asupra sufletelor tinere, garanția dezvoltării noastre ca neam atât de mult stângenit de dușmani în străduințele noastre de a ajunge la o unitate culturală, — să contribuie la înfăptuirea acestei idei, în serviciul căreia mă pun cu toată convingerea, că aduc un serviciu neamului meu.

Sumele, pe cari bunii români le vor destina acestui scop, să se trimită pe adresa subsemnatului, strada Romană 189, București.

Simion Măndrescu,
profesor universitar

Inițiativa aceasta este vrednică de toată lauda. Cursurile de vară de la Vălenii de Munte ating din an în an număr tot mai mare de auditori, aceia, cari doresc să asculte cuvântul scăpător și plin de înalte îmbolduri al d-lui Iorga și al colaboratorilor săi, se înmulțesc mereu. Printre aceștia sunt însă și mulți oameni săraci, cari nu-și pot permite luxul de a plăti o cameră de hotel. De aceea, căminul cultural va face de sigur „ca frec-

vența cursurilor academice de la Văleni să fie și mai mare.

Ne bucură aceasta în mod sincer, fiindcă știm, că cu cât vor fi mai mulți aceia, cari vor asculta cuvântul d-lui Iorga, cu atât mai departe se va duce spre a rodi însutit sămânța gândurilor și sentimentelor bune.

Dela Teatrul Național din Craiova primim spre publicare următorul aviz:

Joi 6 Octombrie 1911 orele 8 și trei sferturi precis: Solemnitatea deschiderii Stagiunii cu concursul „Societății scriitorilor români”, vor asista și vor ceti, între acte, din operele lor d-nii *D. Anghel, V. Eftimiu, Octavian Goga, A. de Herz, Șt. O. Iosif, I. Minulescu, Corneliu Moldovan, Cincinat Pavelescu, D. Nanu, Al. Th. Stamatiad*, se vor reprezenta pentru întâia oară *Prolog*, versuri de d-nii *D. Anghel și Victor Eftimiu*, spus de *d. C. Măreulescu. Când ochii plâng...* piesă într'un act, în proză, de *d. A. de Herz* cu concursul d-nei *Agatha Bărescu*. Grigorie Sima: *D. R. Bulfinsky*. Irina Sima: *d-na Agatha Bărescu*. Doamna Riteanu: *D-na Stela Poenaru. Barbu Lăutarul* cântecel comic de *Vasile Alexandri*, spus de *d. I. Anestin. Rapsozii*, apoteoză într'un act, în versuri, de *d-nul Victor Eftimiu*. Eminescu: *D. Al. Dem-Dan. Alexandri: D. St. Braborescu*. Femeia cernită: *D-na Fanny Rădulescu*. Rodica: *D-na Lucia Braborescu. Văduvele domnului Daniel*, farsă într'un act de *Carmen Sylva*, tradusă de *Șt. O. Iosif. Ruxanda: D-na Stela Poenaru*. Irina: *d-na Aura Fotino. Aspasia: d-na Luiza Ferrari. Clémence: d-na Elena Nebuneli*. Petru: *d. I. G. Morțun. Zoroastra: d. Coco Dumitrescu. Microbus: d. R. Bulfinsky. Vânt: d. R. Comăneanu.*

Sfințire de biserică la Bocsăg. Neobositul arhieru *P. S. Sa I. I. Papp Duminecă* dimineța la ora 6 și jum. a plecat la o nouă sfințire de biserică. Având în suita sa pe părintele protopop *Gh. Ciuhandu* și *Fabritiu Manoilă* și pe diaconul *Cornel Lazar*, a mers la Bocsăg.

În gara dela Bocsăg înaltul prelat a fost întâmpinat de mult popor în frunte cu prot. *I. Gorgia* și judele comunal. În mijlocul unei însuflețiri nemărginite *P. S. Sa* urcă trăsura, pornind întreg convoiul spre s. biserică.

Sevărsindu-se serviciul sfințirii *P. S. Sa* rostește o splendidă predică. Dela s. biserică să duc cu toții la harnicul preot din Bocsăg *p. Papp*, care dă un bine aranjat banchet.

P. S. Sa trece apoi în vizitațiune canonică la *Voivodeni* și la *Aldești*.

Trebuie să constatăm cu deosebită bucurie, că aceste vizitațiuni canonice, au o importanță mare și înrăurită bine făcătoare asupra sufletului poporului și *P. S. Sa* dă o dovadă de o adăncă înțelegere a misiunii sale arhieresti, când necunoscând oboseală, cutreeră dieceza pentru a lectii retele ce bântuie în poporul nostru încunjurat de ispite.

Comemorarea unui poet socialist. Aseară, muncitorii români din Arad au comemorat al șaptelea an dela moartea poetului român *D. T. Neculuță*.

D. Ioan Crețu a ținut o conferință despre viața și opera poetului, după care, mai mulți muncitori au declamat poezii dintre cele mai bune ale lui.

Au mai vorbit oratori, asupra situației politice din punct de vedere al proletariatului.

După conferință muncitorii au discutat diverse chestiuni ale lor, hotărând ca din două în două săptămâni să se întrunească la Millenium pentru a continua conferințele științifice și literare.

Ne bucură foarte mult, că muncitorii români întrebunțează timpul de recreare pentru nobilitarea și cultivarea sufletului. De câteori avem prilej să înregistrăm asemenea mișcare, vom lua act, cu cea mai mare plăcere, despre năzuințele muncitorimei române spre noi orizonturi, mai largi și mai luminoase.

Conjurația monarhistă din Portugalia. Guvernul republican din Portugalia a expediat către Muntenegru trupe de pedestrași, tunari și cavalerie.

Monarhiștii sub conducerea lui *Concerio* în acest restimp înaintează cu pași repezi spre provincia *Minho*. Răsculații monarhiști sunt însuflețiti și voioși, în timp ce în rândurile trupelor republicane domnește o rea dispoziție din cauza obosealor manevrării.

Monarhiștii, pe cale de anunțuri, cheamă voluntari în tabăra lor, promițându-le soldă mare.

Dupăcum se vede din aceste știri, stările din Portugalia sunt cu totul agravate și nu e nici o dungă de speranță, că ordinea și pacea se va restabili în curând.

Constituire. Societatea academică „Petru Maior” din Budapesta ne aduce la cunoștință, că în ședința sa generală ordinară de constituire, din 8 oct. 1911 st. n., și-a ales următorul comitet:

Președinte: Ioan Teicu, med. rig. V.-președinte: Nicolae Căliman, med. rig. Secretar: George Stefanieș, student în drept, notari Gheorghe I. Popescu student în filos. și Ioan Tâmpăniariu, student filos. Cassar: Victor Popovici, stud. la acad. com. Controlor: Ioan Teleguți, med. rig. Bibliotecar: Virgil Biberea, stud. în drept. V.-bibliotecar: Sever Păscuțiu, stud. med. Econom: Mateiu Sofonea, student medicinist.

În comisia supraveghetoare s'au ales domnii: Ioan Radulovici, stud. med. Ioan Popovici, stud. med. și d-șoara Georgina Roșu, stud. med.

În comisia literară s'au ales domnii: Cornel Teicu, stud. în drept, Ioan Fira, stud. med. Nicolae Căliman, med. reg. Aurel Sasu, stud. med. Ion Teicu, med. rig. Petru Șuba, stud. med. și Ioan Ciosa, student med.

Păr. dr. Iuliu Florian, capelan militar în Cluj, a fost împărțit la vicariatul apostolic din Viena.

Cununii. D-șoara *Eugenia Bratu* (Cugir) și d. *Remus Balomiri* (Vulcan) își vor serba cununia religioasă duminică, în 22 octombrie st. n. a. c. în biserica gr.-cat. din Cugir.

— D-șoara *Silvia Pop* (Sîngeorzul-de-Meseș) și d. *Cornel Oțel* își vor serba cununia religioasă duminică în 29 oct. n. a. c. în biserica gr. cat. din Sîngeorzul-de-Meseș.

Felicități.

Necrolog. Maria Butean de Șomcuța-mare măr. dr. Ciuta ca mamă, dr. Demetriu Ciuta ca tată vitreg, Victor și Elena ca frați, în numele lor și a celorlalți consăngeni cu inimă întristată anunță, că iubita lor fiică resp. soră *Livia Marcu*, a încetat din viață la 13 octombrie st. n. 1911 în etate de 16 ani. În mormântarea a avut lor ieri la 15 octombrie a. c. în cimiterul gr. cat. din Bistrița.

Transmitem adânc întristatei familii condolențele noastre.

Evenimentele din Serbia. Ieri s'a întrunit în Belgrad scupștina. Cu acest prilej partidul radical a oferit prezidiul șefului lor de partid Nicola Pasics. Refuzând Pasics cu motivarea, că în această sesiune are mari îndatoriri, s'a designat de președinte al scupștinei Andrea Nicolici, membru tot în partidul radicalilor, care a mai fost președinte și în sesiunea trecută.

Se știe, că scupștina a votat un apanaj de 60.000 dinari prințului George. I s'a votat, fără a se lievida suma. Acum prințul George din prilejul înfrunții scupștinei a adresat acestui for rugarea, să-i plătească suma votată.

Princesa Helena, logodită nu de mult, referindu-se la legea despre apanaj, asemenea cere dela scupștină acordarea unei zestre de 2 mil.

Se prevede, că intențiunile guvernului nu se vor realiza intru toate în această chestiune, pentru că opoziția va cerca să facă greutăți dinastiei.

Profesoară spioană. Din Lipsca vine știrea, că tribunalul de aci i-a aplicat o pedeapsă foarte moderată, profesoarei de limba franceză Thirion Maria Germaine, acuzată de spionaj. Se vorbește, că tribunalul de aceea a fost atât de indulgent, fiindcă în decursul pertractării s'a dovedit, că *Maria Thirion n'a comis spionaj*. Toată vina i-a fost aceea, că la ea s'a găsit o scrisoare din Paris, în care agenți notorii o sfătuiesc, să facă cunoștință cu ofițeri și să se năzuiască să câștige anumite planuri de mobilizare. Maria Thirion a dat ascultare vorbelor ademenitoare, a făcut cunoștința mai multor ofițeri, dar planuri de mobilizare n'a putut câștiga.

Preot român în Cleveland. Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolit și Arhiepiscop Ioan Mețianu a trimis pe harnicul preot de curând sfințit, Ilarie Suciul frații noștri din Cleveland (America), cari au simțit lipsa unui mângâietor sufletesc. Nădăjduim că tinărul preot va fi nu numai un bun și harnic păstor sufletesc, ci și un bun conducător și sfătuitor în toate daraverile cari să pot ivi în

vieța de toate zilele, a fraților înstrăinați. În semnul acesta îi dorim părintelui Suciul deplină izbândă în misiunea grea, cu care a fost însărcinat.

Un conte amenințat cu moartea. Din Cracovia se anunță, că membrul Camerei seniorilor, contele Anton Wodzicki a primit o scrisoare de amenințare, semnată de „Un grup de anarhiști”, prin care e invitat să dea 100.000 coroane pentru muncitori, eăci în caz contrar va fi omorât.

Se crede, că e vorba de un act de răzbunare din parte unui servitor concediat.

Cutremur de pământ. Se anunță din Catania, că acolo s'a simțit un ușor cutremur de pământ, care în satele: Giarre, Macchia, Suardia, Rondinella și Santa Venarina a avut urmări dezastroase.

În Suardia și Santa Venarina au murit șapte oameni, cincisprezece s'au rănit și numeroase case s'au dărâmat. În Macchia s'a dărâmat biserica, iar în Rondinella mai multe case.

Teatrul Apollo. Măne marți teatrul Apollo va prezenta următorul program:

1. Cairo (tablou de pe natură). — 2. Aviatorul și soția ziaristului (dramă criminală senzatională în 3 acte. Filmul e de 1500 m.). — 3. Vokurka în lipsă de bani (amuzant).

Reprezentările se încep la orele 5 și jum., 7 și 8 și jum. seara.

Prețurile de intrare: 1 cor., 80 fil., 60 fil., 40 fil. și 20 fil. — Orhestră proprie.

Nou! Atragem atențiunea on. cetitori asupra inseratului lui Igaz Sándor, care și-a deschis cea mai mare prăvălie de giuvaerice în Arad, Piața Andrássy (Palat. Minorităților), unde se pot cumpăra cele mai bune oroloage de buzunar, serviciiuri, etc.

Ultima oră

Mesagiul de tron al sultanului.

Constantinopol. — Deschiderea parlamentului, cum am anunțat, a avut loc sâmbătă. Mult așteptatul mesagiul spune despre războiul actual următoarele:

Pe vremea, când guvernul începuse să execute legile votate în sesiunea din urmă și începuse să realizeze dispozițiile ce tindeau la promovarea dezvoltării imperiului, guvernul a primit ultimatul Italiei, în care aceasta se nizește să-și legitimeze intențiunile agresive în contra Tripolisului. În decursul timpului stabilit, poarta în răspunsul ei a asigurat Italia, că e aplicată să înceapă tratative și să aprecieze pretențiunile economice, în caz că acestea congruează cu tratatele în vigoare și cu drepturile și demnitatea imperiului. Însă Italia fără să ia în considerare aceasta dorință a noastră, înainte de împlinirea timpului de 24 ore stabilit de ea, ne-a declarat războiul și a început ostilitățile. În vreme ce Italia atacă Tripolisul, totodată prin vătămarea dreptului internațional, pe neașteptate a început să bombardeze torpiloarele turcești, cari se găseau pe marea-adriatică și cari neavând cunoștință despre izbucnirea ostilităților, conform obiceiului, dintre vasele de război ale națiunilor-prietene — au salutat flota italiană.

Poarta imediat s'a îndreptat către puterile mari, cergându-le mediarea. În vreme ce Poarta aștepta rezultatul încercărilor de împăcare și răspunsul puterilor, iar de altă parte lua dispozițiile necesare pentru apărarea drepturilor și intereselor legale ale țării, atacul neașteptat al Italiei, care a surprins toate popoarele culte, a paralizat intențiunile pașnice ale Porții. că luând parte la acțiunea pașnică a puterilor, să-și poată împlini datoria vrednică de un stat cultural.

Mesagiul de tron sfârșește astfel:

Voim să continuăm politica noastră, nu vom ataca drepturile altora, dar ne apărăm drepturile noastre.

In Tripolis.

Constantinopol. Ministrul de războiu a publicat un comunicat, după care trupele marinarilor italieni au cuprins forturile Tripolisului și ținutul dintre ele, iar în ținutul litoral dela Kirkaris au ocupat o pozițiune, care este apărată de tunuri. O divizie turcească de 300 soldați a îndreptat un atac de noapte în contra pozițiilor dușmane. Italianii au avut pierderi mari. Turcii, cari au avut 5 morți și câțiva răniți, au fost siliți să se retragă.

După ziarul „Sabah” căpitanul Dschami metesariful dela Fezza a sosit cu 20.000 de oameni la Djebet Gharh, unde așteaptă sosirea comandantului suprem apoi vor merge contra Tripolisului. Seik-ul tribului Senussi din Kufra a proclamat războiul sfânt în contra italienilor. Câteva triburi cari înaintază din spre Egipt. se vorbește, au sosit în apropierea orașului Benghazi.

POSTA ADMINISTRAȚIEI

M. B. paroh T. Aranyaj. Cu poșta de azi am primit 10 cor. abonament.

Bibliografie

La Bibliotecă diocesană din Arad se află de vânzare:

N. Iorga: Turburările bisericesti și politica-nismul 1910—1911.	—75
— Serbările dela Blaj	—30
— Un biruitor, Radu-Vodă Șerban	—50
— Ceva despre Ardealul românesc și viața culturală românească de astăzi	—60
I. Stanca: Școala română și învățătorul român din Ungaria în lumină adevărată	1.—
Dr. Ghibu O.: Despre educație	1.50
Dr. Nestor Șimon: Vasile Nașcu, viața și faptele lui în legătură cu luptele grănițerilor năsăudeni pentru asigurarea averilor și fondurilor grănițarești	6.—
Verne I.: Castelul din Carpați, roman	1.60
Păcurariu I.: Elemente de estetică	1.20
Doyle C.: Duett, roman	1.60
Dr. Onișor V.: Legiuirea țării noastre	1.—

A apărut:

„ȘTII ROMÂNEȘTE?”

de Ion Gorun.

„Acest volum, foarte folositor tuturor, costă 1 cor. 35 fil. La comanda dela 5 exemplare în sus se va socoti numai 1 cor. de exemplar; librărilor se trimite și în comision. Cererile să se adreseze autorului, București, Str. Zece Mai, 3.

Dr. DUMITRU POPA

MEDIC UNIVERSAL.

Fost medic de clinică și spital.

Specialist în morburii interne, de femei, de copii și de urechi.

Arad, Strada Petofi (lângă gimn.) Nr. 10.
Consultațiuni: 11—12 ore a. m. și 1/2, 3—5 ore. p. m.

Redactor responsabil: Atanaslu Hălmăgian.

Vărosmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).
Biron central, stabiliment medical:

Budapesta, Boulevardul Ferencz-körut 29.

Director-șef: Dr. A. Cozmuța.

Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.
Telefon 88—99.

Caut un candidat de avocat

cu praxă, eventual poate fi și începător, află momentan aplicare în cancelaria mea

Dr. Ioan Neamțiu,
avocat.
Sărcaia (Sárkány).

Un candidat cu praxă

află aplicare momentană la

Dr. Nestor Oprean,
avocat.
Nagy-szt.-miklós.

Un candidat de avocat

cu ceva praxă află aplicare momentană în cancelaria subscrisului

Dr. Ioan P. Oltean,
avocat.
Lăpuș (Magyarlápós)
(Sz.-Doboka-m.).

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Izvor ieftin de cumpărat
gramofoane și plăci
de vânzare și cu plătițe în rate
Noutăți! Au apărut noi plăci românești. Cereți preț curentul il gratis din Margle magazin de

gramofoane

al lui

TÓTH IÓZSEF
SZEGED, STRADA KÖNYÖK Nr. 3.

Ziffer Sándor

intreprindere de mașini de scris
ARAD, str. Forray, palatul contelui Hunyady

Unicul vânzător al mașinelor
cu renume universal

Underwood Vizible,

se pot scrie deodată 15—20
exemplare; soliditatea lor e
neîntrecută; provăzute cu li-
tere românești după plac, se
pot primi pentru probă și re-
comandare fără nici o taxă.

Primesc și pentru jurul Aradului întocmirea
mașinelor în cursul anului întreg și sub in-
grijirea mea de specialist, mașinele vor func-
ționa regulat. Curs permanent pentru steno-
grafie, contabilitate și la mașini de scris. Mare
magazia de aparțințe de prima calitate.

S'a deschis!

prăvălia nouă de giuvaere a lui

IGAZ SÁNDOR

ARAD, piața Andrassy (palatul Minorităților).

Asortiment bogat din cele mai
moderne, bijuterii, argintarii și oro-
loage extra-fine. Apartament deo-
sebit pentru articlii de argint-china.

Prețuri moderate!

(Fiți atenți la firmă).

Vei cruța mulți bani!

dacă vei cerceta
hotelul și grădina

K r a v á r

din str. Sarló nr. 3.

la „Hétvezér“,

unde se pregătesc cele mai
bune mâncări ungurești vi-
nuri alese de deal, și bere
proaspătă de kőbánya, pe
lângă perțurile cele mai ieftine
și serviciul cel mai bun.

Poploările cooperată. Iluminație electrică-

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi
pentru funcționar, vinderea
și cumpărarea de moșii
și parcelarea lor o mij-
locește mai avantajos:

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpád-tér Nr. 5.

∴ Telefon Nr. 671. ∴

Grill Károly

lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos. (Casa proprie.)

Primește orice comande de speciali-
tate, d. ex.: părți trebuincioase la edi-
ficii, garduri de fier și grății de mor-
minte. — Cuptoare, modelul cel mai
nou de cea mai bună execuție. —
Cumpene, greutateți, mașini economice.

Stropitoare de vie se capătă și
se reparază cu pricepere. Cu
plăcere dau planuri și proiect
de spese.

Atelierul de dentură

Radu Novac

Arad, Tököly-tér 7.

Etagiul I.

„ENGLISH HOUSZE“

NOU ATELIER DE CROITORIE ENGLEZEASCĂ PENTRU
DOMNI ÎN ARAD.

Aduc la cunoștința mult onor. public că în
ARAD, strada Deák-Ferencz (Palatul „Crucea-Albă“).

mi-am deschis un

atelier de croitorie

englezească modern și corespunzător timpului
prezent. Imi stă în putință a satisface cererile
on. public prin un croiu cu gust, prețuri mo-
derate și condițiuni de plată favorabile pe lângă
serviciu prompt și conștiințios. Cerând sprijinul
mult on. public, rămân cu profundă stimă:

WERTHEIM JENŐ

CROITOR PENTRU DOMNI.

FABRICA DE SPĂLAT CU ABURI ȘI CURĂȚIRE CHIMICĂ

„VICTORIA“

TEMESVÁR, JÓZSEFVÁROS, Bégabalsór-ut. 42.

Aranjată cu mașinăriile cele mai mo-
derne cu putere electrică, spală, calcă,
curăță albituri și haine bărbătești și
de dame, și totfelul de lingerie cu
prețuri moderate. La suma de peste
10 cor. pachetul se trimite francat.
Filiale în Timișoara-Gyárvaros Kos-
suth-tér 6. Erzsébet-város: la Fischer
G. Ferencz-város: Sebestla-utca 7.
Belváros: în casa lui dr. Lingruen.

ASSAEL

Telef: 835

IACOB ȘI FIUL

Arad, drumul Radna 23.

Fabrică de mașini, motoare,
instrumente și mașini agri-
cole. Lifturi de povară. — Pla-
nuri și preliminară gratuit.

A apărut:

Advocatul poporal.

Indreptar pentru poporul român

de

Dr. Dionisie Moldovan, avocat în Sibiiu.

— Ediția a doua. — 384 pagini 8°. —

Prețul broș. Cor. 2.50, legat în pânză Cor. 3.50 plus 20 fil. porto.

De vânzare la toate librăriile din țară precum și la editura W. Krafft în Sibiiu.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghete de vară și toamnă.

**Ghetele de bărbați și dame
Salamander**

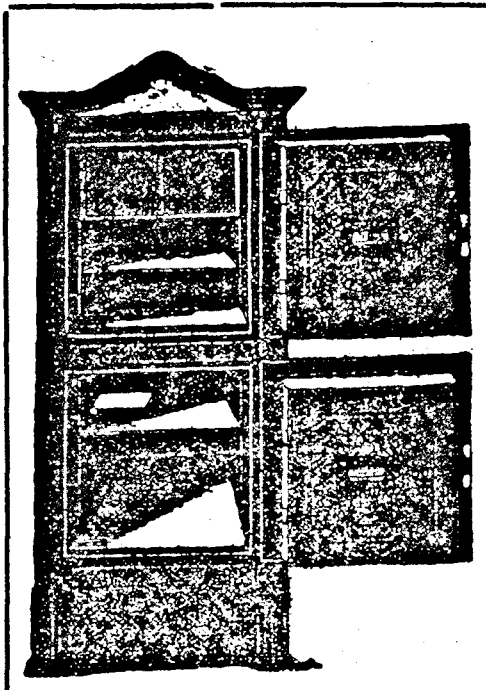
cu renume mondial, se capătă în culoare galbină și neagră cu 16 coroane 50 fleri exclusiv la mine.

Weinberger János
prăvălie de ghete de rangul I-ii.
Arad, piața Andrassy Nr. 20.

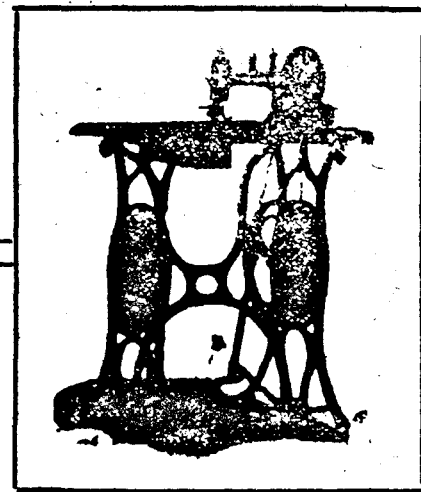
Comandele din provincă se execută încă în aceeași zi.

25 (11)

Prima fabrică transilvană
ces. și regală privilegiată de
Casse de fer și oțel și lăcătușerie de artă
și construcție instalată cu forță electrică.Serviciu solid, prompt și conștientios.
Prețuri moderate.Cataloge de prețuri gratis și franco.
Prima referințe.**E. Purece,**
Sibiiu—Nagyseben, Strada Faurului
(Schmiedgasse) Nr. 19.**Cele mai bune mașini de cusut**
se capătă pe lângă solvire favorabilă
în rate la firma**Kalenda János**

Nagyvárad, lângă biserica „Holdaș“.

Tot acolo: Mare alegere în arme
de vânat și revolvere, precum gra-
mofoane și părți necesare.

Telefon — (în tot comitatul) — Nr. 245.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu pre-

țurile cele mai moderate

Mersul trenurilor.

Budapesta (gara de ost)—Arad—Teiuș—Brașov—București.

Klm.	Tren								Numele stațiilor	Tren								Klm.
	pers. I-III	pers. I-III	accel. I-II	accel. I-II	pers. I-III	pers. I-III	pers. II-III	accel. I-II		mixt I-III	pers. I-III	mixt II-III	pers. I-III	accel. I-II	pers. I-III	accel. I-II		
0	1125	930	500	200	1220	800	—	705	Budapesta-Budapest Gara de Ost.	520	545	1125	1230	—	1205	725	935	486
84	216	1213	650	334	313	1025	—	850	Ujszász	209	305	936	949	—	1145	438	752	402
101	239	1236	711	353	341	1052	—	909	Szolnok	140	242	905	919	—	1122	415	715	385
112	320	128	738	413	425	1123	—	942	Szajol	1024	156	851	900	—	1109	345	702	374
142	422	218	813	445	524	1205	—	913	Mezőtur	935	110	818	803	—	1088	253	632	344
197	606	338	922	547	704	128	—	1121	Ciaba-Békéscsaba	654	1120	706	635	—	923	111	519	289
214	712	448	942	615	756	229	—	1141	Kihghaz-Kötögyháza	605	1040	647	610	—	903	1238	459	272
220	721	—	—	—	806	—	—	—	Halta Nr. 74—Ország-ut 74	556	—	—	602	—	—	—	—	267
223	726	510	—	—	809	—	—	—	Bánhidi-major h. 76	551	—	—	558	—	—	—	—	265
226	734	519	—	—	817	251	—	—	Lökösháza	544	1023	—	552	—	—	—	—	260
237	749	536	1006	—	833	305	—	1206	Curtici-Kürtös	525	1003	623	537	—	—	—	—	249
245	759	547	—	—	845	315	—	—	Sofronea-Sofronya	508	950	—	525	—	—	—	—	241
256	813	602	1024	658	1115	329	214	1224	Arad—Arad	451	930	603	435	721	818	1050	403	231
262	—	643	—	—	1132	415	226	—	Glogovát—Óthalom	—	840	—	422	708	—	—	—	225
269	—	652	—	—	1143	424	227	—	Cicir—Maroscsicser	—	829	—	405	653	—	—	—	218
277	—	705	—	—	1201	437	249	—	Gioroc-Minisz—Györök-Ménész	—	818	—	351	638	—	—	—	210
281	—	—	—	—	—	—	255	—	Paulisz haltá—Ópálos h. megálló	—	—	—	341	628	—	—	—	208
283	—	717	—	—	1215	448	302	—	Paulisz—Ópálos	—	803	—	334	621	—	—	—	204
285	—	722	—	745	—	453	307	—	Bárátca—Radnabaraczka h. 19	—	755	—	325	614	—	—	—	202
290	—	729	—	—	1228	501	315	106	M. Radna—Márlaradna	—	739	—	309	555	728	937	324	197
295	—	746	—	—	1253	526	338	—	Milova-Odvoș—Milovaodvos	—	727	—	255	539	—	—	—	189
306	—	756	—	—	108	542	349	—	Conoq—Konop	—	718	—	243	525	—	—	—	181
311	—	803	—	817	—	551	356	—	Nadáș—Nádasztelep	—	710	—	234	515	—	—	—	176
316	—	812	—	—	128	605	406	—	Bárvava—Marosborsa	—	702	—	225	505	—	—	—	171
320	—	—	—	—	613	412	—	—	Căpruța—Maroskaproncza h.	—	—	—	217	457	—	—	—	169
323	—	821	—	—	140	619	417	—	Bátuța—Bátyafalva	—	652	—	211	451	—	—	—	165
332	—	836	—	—	159	640	432	—	Totvaradia—Tótvárád	—	639	—	158	434	—	—	—	156
336	—	842	—	853	—	646	438	—	Totvaradia haltá—Tótvárád h. 51	—	631	—	148	426	—	—	—	153
340	—	855	—	—	230	701	448	201	Sávár Ia—Soborsin	—	623	—	139	415	628	812	231	147
352	—	911	—	914	—	719	—	—	Ilten—Íltő h. 60	—	558	—	111	—	—	—	—	136
358	—	920	—	—	307	728	—	219	Zam—Zám	—	550	—	103	—	600	744	201	129
367	—	931	—	—	323	739	—	—	Bursuc—Bursuc h. 72.	—	537	—	1250	—	—	—	—	122
375	—	944	—	998	—	752	—	—	Gurásada—Guraszáda	—	524	—	1237	—	—	—	—	113
380	—	952	—	—	356	800	—	240	Ila—Marosillye	—	510	—	1221	—	536	706	136	107
385	—	1006	—	—	423	817	—	—	Brechia—Marosbretye h. 84.	—	503	—	—	—	—	—	—	103
390	—	1015	—	—	436	826	—	—	Branicea—Branyiska	—	455	—	1207	—	—	—	—	97
397	—	1024	—	—	449	835	—	—	Miniția—Marosnémeti h. 92.	—	445	—	—	—	—	—	—	91
404	—	1039	—	1007	—	849	—	307	Dava—Dáva	—	435	—	1146	—	508	629	108	83
413	—	1052	—	1019	—	902	—	318	Simeria—Piski	—	406	—	1121	—	455	552	1235	74
420	—	—	—	—	614	929	—	—	Turdaș—Tordos h. 107.	—	—	—	1107	—	—	545	—	67
429	—	1134	—	1055	—	948	—	344	Orătie—Szászváros	—	343	—	1054	—	420	533	1216	58
433	—	1143	—	—	638	954	—	—	Geoagiu băi h. 114.—Romos	—	333	—	1028	—	—	523	—	54
438	—	1150	—	—	648	1002	—	—	Bintinți—Benzencz h. 117.	—	325	—	1019	—	—	515	—	49
442	—	1155	—	1110	—	1008	—	358	Șibot—Alkenyér	—	318	—	1000	—	—	508	1156	45
448	—	1208	—	—	708	1010	—	—	Tártaria—Tartaria h. 123	—	307	—	957	—	—	452	—	39
457	—	1220	—	1126	—	1032	—	415	Vintul-de-Jos—Alvincz	—	250	—	940	—	349	444	1132	30
466	—	1239	—	1139	—	1053	625	436	Alba-Iulia—Gyulafehérvár	—	231	—	921	—	336	419	1119	20
477	—	—	—	—	804	1102	645	—	Sântimbru—Marosszentimre	—	—	—	905	—	—	—	—	9
486	—	112	—	1201	—	1131	701	457	Teiuș—Tévlis*	—	205	—	851	—	315	351	1057	0

* (Vezi continuare linia B-pesta, Cluj, Predeal).

Vesztő—Pusztahollód.

Klm.	Tren		Numele stațiilor	Tren	
	mixt I-III	mixt I-III		mixt I-III	mixt I-III
0	618	515	Vesztő	918	451
9	636	533	Ocni—Okány	900	431
16	652	548	Nagyanté	841	412
19	701	557	Szakadkeresztur	831	401
26	715	612	Micherechiu—Méhkerék	813	342
29	723	619	Chitlan—Kötögyan	719	225
34	814	711	Pósapuszta	707	211
37	825	726	Ciumeghiu—Illye	657	200
43	839	741	Csegöd	634	140
46	849	751	Erdőgyarak	625	130
49	858	801	Arpad—rpád	616	120
52	921	827	Batár—Feketebátor	606	100
57	934	842	Fechetán—Feketetót	544	1248
66	1000	917	Tinca—Tenke	524	1224
75	1020	946	Rápa—Körösmart	502	1158
79	1032	959	Tenkemocsár—Gyanta	451	1146
83	1042	1011	Hollód—Pusztahollód	440	1134

Copșa-mică—Sibiu.

Klm.	Tren					Numele stațiilor	Tren				
	pers. I-III	mixt I-III	pers. I-III	mixt I-III	mixt I-III		mixt I-III	pers. I-III	mixt I-III	pers. I-III	mixt I-III
0	224	522	1019	318	631	Copșa-mică—Kiskapus	918	252	604	909	1233
3	—	530	—	328	—	Frâna—Aszonyfalva	—	245	—	902	—
7	236	540	1033	337	643	Agârbiciu—Szászegerbegy	904	236	552	852	1223
12	246	552	1043	349	653	Șeica-mare—Nagyselyk	856	226	544	843	1215
14	250	558	1047	355	657	Șeica-mare, haltă.	851	219	539	835	1210
20	257	608	1054	405	704	Veseud—Vesszöd	843	210	531	826	1202
25	314	631	1114	427	719	Loamneș—Ladamos	830	155	518	811	1151
34	331	652	1131	448	736	Ocna-Sib. (scaldă)—Vizakna	815	134	503	749	1137
55	337	700	1137	457	742	Ocna-Sibiiului—Vizakna	809	128	457	742	1130
37	341	706	1141	503	746	Șura-mică—Kiscsűr	803	120	451	734	1125
44	351	719	1151	516	756	Sibiu (fabr.)—N.-Szeben gy. v.	751	106	439	720	1114
45	355	725	1155	522	800	Sibiu—Nagyszeben	746	100	434	714	1110

În berării, restaurante și cafenele foile partidului național:

„ROMÂNUL”

și

„POPORUL ROMÂN”

Cereți în tot locul: